

ҚОҒАМДЫҚ КЕҢЕС

СЕГІЗ АЙДЫҢ СЕРПІНІ

ТІЛ САРАЙЫНДА АЛМАТЫ ОБЛЫСТЫҚ ҚОҒАМДЫҚ КЕҢЕСТІҢ ОТЫРЫСЫ ӨТІП, ОНДА ОБЛЫС ӘКІМІ АМАНДЫҚ БАТАЛОВ КЕҢЕС МҮШЕЛЕРІНІҢ АЛДЫНДА 8 АЙДЫҢ ҚОРЫТЫНДЫСЫ ТУРАЛЫ ЕСЕП БЕРДІ.

2019 жылдың сегіз айының қорытындылары туралы баяндаған облыс әкімі А.Баталов облыс экономикасын қарқынды дамыту шараларын атқарудың арқасында өнеркәсіпте – 2,8 пайыз, ауыл шаруашылығында – 2,4 пайыз, саудада – 4 пайыз өсімге қол жеткізілгенін айтты. «Жоспарланған жылдық тұрғын үй көлемінің 70 % - 550 мың шаршы метрді іске қостық, бұл өткен жылға қарағанда 21 %-ке артық. Жыл басынан бері 3,3 % өсіммен 305,3 млрд. теңге инвестиция тартылды. Жалпы, облыстың инвестициялық портфелі 39 мың жұмыс орнын құратын, жалпы құны 5,5 трлн. теңгеден асатын 388 жобаны қамтиды. Биылғы жылы 189 млрд. теңгеге 41 нысан іске қосылады», – деген аймақ басшысы өңірдегі агроөнеркәсіп кешенін дамытуда тоғыз басым бағыт анықталғанын да тілге тиек етті.

- Бүгінгі таңда Ескелді, Алакөл, Ақсу, Көксу аудандарында Ислам Даму Банкінің қаражаты есебінен қалпына келтіру жұмыстары басталды. Жалпы облыс бойынша 138 мың гектар суармалы жерді қалпына келтіру жоспарланып отыр, оның 39 мың гектары биылғы жылы қалпына келтіріледі.

Осы жылы егіс көлемі 961 мың гектарды құрады. Оның ішінде қант қызылшасы 14 мың гектарға, жүгері 82 мың гектарға жеткізілді. Райымбек ауданында 600 гектар жерге картоптың элиталық сортының тұқымы себілді. Шаруаларға көмекке облыс бойынша барлығы 45 сервистік-дайындау орталығы жұмыс істейді, онда мыңнан астам бірлік ауыл шаруашылығы техникасы бар, – деді А. Баталов.

Өз сөзінде А. Ғаббасұлы мал шаруашылығы, әлеуметтік саланы дамыту, соның ішінде көп балалы және аз қамтылған отбасыларды қолдау, үш ауысымды мектептер мәселесін шешу ісі, өңір экономикасын өркендетудегі шағын және орта бизнестің рөлі туралы да тоқталып өтті. Өңірдегі ТҮКШ,

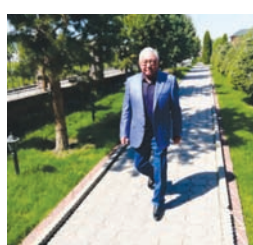
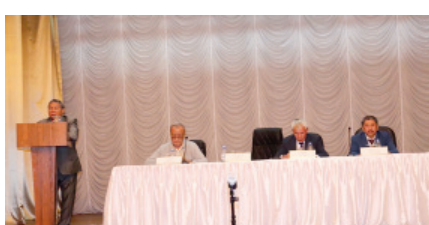
инфрақұрылымды дамыту, қоғамдық қауіпсіздік мәселелері де назардан тыс қалмады. Айтуынша, ауылдық жерлерде тұруға қолайлы жағдай жасауға да баса көңіл бөлінген. Биыл «Ауыл – ел бесігі» жобасы аясында жеті аудан орталығында әлеуметтік және инженерлік инфрақұрылымды жөндеу бойынша 7 млрд. теңгеге 43 жоба іске асырылуда.

Облыстың сегіз айының қорытындылары туралы баяндамадан кейін облыс басшысына қоғамдық кеңес мүшелері тарапынан бірқатар сауал қойылды. Атап айтқанда, мал шаруашылығын дамыту, ет өңдеу, облыс орталығын көркейту, жол жөндеу жұмыстарының сапасы, жабайы сауданы болдырмау, қоқыс шығару және басқа да мәселелер

көтерілді. Сауалдардың бәріне толыққанды жауап берген облыс әкімі «Ерлік» қимыл-қозғалысы кем мүгедектердің қоғамдық бірлестігінің төрайымы Роза Ақжаркенованың Талдықорғанда мүгедек жандарға арналған оңалту орталығын ашу туралы ұсынысын қолдайтынын да айтты.

Отырысты қорытындылаған өңір басшысы бірлесе жұмыс істеген жағдайда ғана облыс экономикасын дамыту мен халықтың әл-ауқатын арттыруға бағытталған «Nur Otan» партиясының 18-ші съезінде Елбасы жүктеген міндеттерді орындап, Президенттің тапсырмаларын табыс-ты жүзеге асыруға болатынын айтты.

ӨЗ ТІЛШІМІЗ

ДИПЛОММЕН АУЫЛҒА

ЖАС МАМАНҒА ЖАҒДАЙ ЖАСАЛАДЫ

ЕЛІМІЗДЕ ЖАСТАРДЫ ҚОЛДАУҒА БАҒЫТТАЛҒАН «ДИПЛОММЕН АУЫЛҒА» БАҒДАРЛАМАСЫНЫҢ ОРНЫ БӨЛЕК. ОН ЖЫЛДАН БЕРІ ҚАРАЙ ЖҮЗЕГЕ АСЫП КЕЛЕТІН ЖОБА БҮГІНГЕ ДЕЙІН ЖАЛҒАСЫН ТАУЫП КЕЛЕДІ. ҚР ПРЕЗИДЕНТІ ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВ ӨЗ ЖОЛДАУЫНДА «ДИПЛОММЕН – АУЫЛҒА» БАҒДАРЛАМАСЫНЫҢ АЯСЫН КЕҢЕЙТІП, ЖҰМЫСТЫ ЖАҢА ДЕҢГЕЙДЕ ЖАЛҒАСТЫРУЫМЫЗ ҚАЖЕТ. ҮКІМЕТКЕ КЕЛЕСІ ЖЫЛДАН БАСТАП ОСЫ БАҒДАРЛАМАНЫ ҚАРЖЫЛАНДЫРУДЫ 20 МИЛЛИАРД ТЕҢГЕГЕ ЖЕТКІЗУДІ ТАПСЫРАМЫН» ДЕГЕН ЕДІ.

Бұл бағдарлама облысымызға қарасты аудандарда қаншалықты жүзеге асырылып жатыр. Атаулы жоба аясында қанша жас маман келді? Олардың бәрі жұмыспен қамтылды ма? Осы сауалдарды алға тартып Көксу және Ескелді аудандарының білім бөлімі басшыларына жолықтық.

Тілеумұрат СЕЙІТНИЯЗОВ, Көксу аудандық білім бөлімінің басшысы:

- Ауылды жерлердегі білім сапасын көтеру, жас, білікті мамандарды тарту биылғы Президент жолдауының «ІV. ӘЛЕУМЕТТІК ЖАҢҒЫРУДЫҢ ЖАҢА КЕЗЕҢІ» - деген бөлімінде толық айтылды. Оған керекті қаржылық мүмкіндіктер де қарастырылған. Жолдауда айтылған өз саламызға қатысты нақты тапсырмалар мен міндеттемелерді қолға алып, жүзеге асыруға кірісіп те кеттік. Орта білім саласы болашақ маман үшін ең қажетті, іргетасын мықты қалайтын уақыт. Балалардың заманына сай білім алуын қамтамасыз ету үшін ауылды жердегі білім сапасын жақсартуға

күш салу басты міндетіміз. Ол үшін білікті маман керек.

Ауданымызда қазіргі таңда «Дипломмен ауылға» бағдарламасы бойынша келіп, жұмыс істеп жатқан жастар жетерлік. Соңғы үш жылда осы бағдарламамен 71 адам көтерме жәрдемақы алса, биылғы жылдың алғашқы жартысында 30 адам алды. Ал үй сатып алуға 51 маман мүмкіндік алса, 2019 жылдың тоғыз айында 25 мұғалім баспаналы болды. Аталмыш бағдарламаға қатысуға ниет еткен мамандар әлі де бар, оларды аудандық әкімдік жанындағы арнайы бөліммен бірлесе отырып, ауылдың білім сапасын көтеруге жұмылдырамыз деген ойдамыз.

Мұрат БЕКТҰРОВ, Ескелді аудандық білім бөлімінің басшысы:

«Дипломмен ауылға» бағдарламасы осы уақытқа дейін мыңдаған жас маманның жолын ашып, алған білімдерін ауылдың әлеуметтік саласын дамытуға жұмсады. Әсіресе білім саласы бойынша аталмыш бағдарламаның мүмкіндігін пайдаланған азаматтар өте көп. Соңғы жылдары жоба өзіндік жолын қалыптастырды. Биылғы Жолдауында Президент Қасым-Жомарт Кемелұлы аталмыш бағдарламаны жаңа өреге көтеруді тапсырды. Бұл - мемлекет тарапынан ауылға келген жас маманға қолдау артады, ал маман тапшылығы барынша азаяды деген сөз. Қазіргі таңда ауылға баруға ниетті маман үшін 100 АЕК немесе 252 500 теңге мөлшерінде көтерме жәрдемақы төлеу түріндегі әлеуметтік қолдау шаралары бар. Әлеуметтік қолдау шараларының қатарында тұрғын үй алуға 1500 АЕК немесе 3 787 500 теңгеден аспайтын мөлшерде бюджеттік несие де қарастырылған.

Ескелді ауданында жалпы 30 мектеп бар, олардың барлығында дерлік «Дипломмен ауылға» бағдарламасына қатысқан мамандар еңбек етуде. Биылғы жылы аудан бойынша 29 мұғалім аталмыш жобаға қатысып, соның 27-сі осы жеңілдіктерді иеленді. Жалпы, облыс бойынша біздің мекен «Дипломмен ауылға» бағдарламасы шеңберінде ең көп маман тартылған аудан болып табылады.

Дипломмен ауылға» бағдарламасы іске қосылған 10 жыл ішінде Алматы облысында 4328 жас педагог көтерме ақы алса, баспана алуға 2 мыңға жуық бюджеттік несие берілген.

А. НАЗЫМҰЛЫ.

ШАРА

КЕЛІСІМГЕ ҚОЛ ҚОЙЫЛДЫ

Облыстық кәсіпкерлер палатасы баспасөз қызметінің хабарлауынша, Талдықорған қаласында Алматы облысының кәсіпкерлер палатасы мен ҚР Президенті жанындағы Мемлекеттік басқару академиясының Алматы облысы бойынша филиалы арасында келісімге қол қойылды.

Келісім басқару қызметі саласында мамандарды даярлау мен оқытуды көздейді. Әр кәсіпкердің және компанияның жеке тиімділігін арттыру мақсатында келісімге қол қою аясында 4.0 нұсқасындағы «тиімділігі жоғары адамдардың 7 дағдысы» бағдарламасының тұсаукесері де өтті. Бүкіл әлемде бұл бағдарлама жеке өсу мен жеке көшбасшылық саласындағы ең нәтижелі шешімдердің бірі болып танылды. Бағдарлама қызметкерлердің жеке тиімділігін түбегейлі арттыруға, оларды маңызды басымдықтарды іске асыруға үйретуге, терең жүйелі жоспарлау дағдыларын дамытуға, командада коммуникация дағдыларын жақсартуға бағытталған.

Іс - шараға Қазақстан Республи-

касының Мемлекеттік қызмет істері және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл Агенттігінің Алматы облысы бойынша Департаменті, Алматы облысының прокуратурасы, Алматы облысының құқықтық статистика және арнайы есепке алу жөніндегі комитетінің Алматы облысы бойынша басқармасы, Алматы облысының әділет департаменті, Алматы облысы бойынша ҚР Президентінің жанындағы Мемлекеттік басқару Академиясы, Алматы облысы бойынша заң Кеңесшілер палатасы, Алматы облысының кәсіпкерлік және индустриалды-инновациялық даму басқармасы, сондай-ақ коммерциялық ұйымдар мен кәсіпорындардың басшылары қатысты.

Ш. БАТЫРОВ.

ЖИЫН

ЕСКЕЛДІ
АУДАНДЫҚ
ПАРТИЯ
ФИЛИАЛЫНЫҢ
ҚОҒАМДЫҚ
ҚАБЫЛДАУ
БӨЛМЕСІНДЕ
«NUR OTAN»
ПАРТИЯСЫ
ДЕПУТАТТЫҚ
ФРАКЦИЯСЫНЫҢ
ОТЫРЫСЫ ӨТТІ.

ФРАКЦИЯ ОТЫРЫСЫ ӨТТІ

Оған «Nur Otan» партиясы Алматы облыстық филиалы төрағасының бірінші орынбасары Ғ.Сарыбаев, Ескелді ауданының әкімі, партия төрағасы Р.Рақымбеков, аудандық партия филиалы төрағасының бірінші орынбасары, аудандық мәслихаттың депутаты Д.Ыдырысов, аудандық мәслихат депутаттары, бастауыш партия ұйымының төрағалары, бөлім басшылары және бұқаралық ақпарат құралдарының өкілдері қатысты. Күн тәртібінде «Өңірлерді дамыту бағдарламасы және мемлекеттік көрсетілетін қызметтердің сапасын арттыру туралы», «Аудандық мәслихат депутаттары бірлесіп, сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл бағытында жұмыстар жүргізу туралы» және «Жанар-жағар май материалдарының бағасын анықтау және оны талдау туралы» мәселелер қаралып, қызу талқылаудан соң тиісті шешімдер қабылданды.

Ш. ХАМИТОВ.

НАУҚАН

КҮЗГІ ӘСКЕРГЕ ШАҚЫРУ БАСТАЛДЫ

Еліміз бойынша әрбір өңірде күзгі әскер қатарына шақыру науқаны басталды. Соған орай облысымызда «Күзгі әскер қатарына шақырушылар күні» атты әскери-патриоттық акциясы өз жұмысын бастады. Түрлі медициналық тексеруден сүрінбей өтіп, денсаулықтарының жарамдылығы туралы анықтамаларын қолдарына алған қырықтан астам бозбала алғашқылардың бірі болып шығыстағы шекара шебін күзетуге аттанды.

Шығарып салу рәсіміне аталарымен бірге қарулы күштердің отставкадағы және ауған соғысының ардагерлері қатысты. Олар болашақ сарбаздарға ақжол тілеп, ел алдындағы борышын абыроймен өтеп қайтуларын тіледі. Алматы облысы Қорғаныс істері жөніндегі департаменті басшысының орынбасары, жасақтау басқармасының басшысы, полковник Руслан Абихановтың айтуынша аталмыш шара кезең-кезеңімен өтуде.

- Бұл Отан алдындағы борышын өтеуге аттанып жатқан үшінші топ. Ең алдымен олар Мақаншыда екі айлық әскери-жаттығудан өтеді. Кейін Жамбыл облысындағы шекара бекетінде жалғастыратын болады. Әзіргі

дейін шекара қызметіне 206 адамды жібердік. Міне, бүгін 42-сі кетіп барады. Алдағы уқытта тағы 430 бозбаланы сарбаз қатарына жіберу міндеті тұр. Сондай-ақ, 15 қазаннан бастап ҚР қарулы күштеріне 660 және Ұлттық ұланға 800 адамды жіберу жоспарлануда, — дейді полковник Р. Абыханов.

Осы жылдың көктем айында Алматы облысынан 1877 адам әскер қатарына алынса, күзгі маусымда 1896 сарбазды жіберу жоспарланған. Олар ҚР қарулы күштерінің барлық саласы бойынша өз міндеттерін өтейтін болады. Мерзімді әскери қызметке шақыру желтоқсан айының соңына дейін жүргізілмек.

ӨЗ ТІЛШІМІЗ

«ЕДИНЫЙ ДЕНЬ ОТЧЕТА» ПРОШЕЛ В ТАЛДЫКОРГАНЕ

ПО СООБЩЕНИЮ ПРЕСС-СЛУЖБЫ ОБЛАСТНОЙ ПАЛАТЫ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЕЙ, В ТАЛДЫКОРГАНЕ В РАМКАХ ИСПОЛНЕНИЯ ПОРУЧЕНИЯ ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН КАСЫМ-ЖОМАРТ ТОКАЕВА НА БАЗЕ РПП «АТАМЕКЕН» АЛМАТИНСКОЙ ОБЛАСТИ СОСТОЯЛСЯ «ЕДИНЫЙ ДЕНЬ ОТЧЕТА», – ВСТРЕЧА ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ КОНТРОЛЬНО-НАДЗОРНЫХ ОРГАНОВ С БИЗНЕС-СООБЩЕСТВОМ.

В мероприятии приняли участие заместитель акима Алматинской области Бескемпилов Серикжан Исламович, руководитель управления предпринимательства и индустриально-инновационного развития Кожасбаев Руслан Садуакасович, директор региональной палаты предпринимателей Шаяхметов Асет Несипбекович, руководитель Управления государственных услуг Департамента Агентства РК по делам государственной службы по Алматинской области Андабеков Женис Саятбекович, и представители региональных и республиканских контрольно-надзорных органов.

В рамках встречи сотрудники органами контроля и надзора обсудили с предпринимателями результаты осуществления ими государственного контроля и надзора и выслушали их мнения.

Представители областной прокуратуры, местной полицейской службы, миграционной полиции, департамента государственных доходов, департамента экологии, департамента по чрезвычайным ситуациям, департамента Комитета по регулированию естественных монополий, защите конкуренции и прав потребителей, управлениями по инспекции труда, по контролю за использование и охраной земель, государственного архитектурно-строительного контроля выступили с докладами и рассказали о наиболее часто выявленных нарушениях в ходе проверок и дали рекомендации об их нивелировании, а также об обязательных требованиях, нововведениях и изменениях в законодательстве в соответствующей сфере.

Цель проведения Единого дня отчета - развитие системной профилактики нарушений обязательных требований законодательства по вопросам государственного контроля и надзора

в рамках реализации реформы контрольно-надзорной деятельности, повышение правовой грамотности предпринимателей и организаций для осуществления устойчивой безопасной деятельности.

Единый день отчета в целях формирования обратной связи государства и бизнеса в дальнейшем будет проводиться на ежегодной основе.

Ш. ХАМИТОВ.

ОЧЕНЬ УДОБНЫЙ СЕРВИС

«Судебный кабинет» нацелен на упрощение судопроизводства посредством электронного взаимодействия, а также обеспечение оперативности, доступности и прозрачности судебной системы. Сервис дает возможность гражданам подать в суд иски, заявления (заявления), апелляционные жалобы, ходатайства о пересмотре судебных актов в кассационном порядке в форме электронного документа, произвести онлайн оплату государственной пошлины через сеть интернет с любого удобного для пользователя места.

Упростить процесс отправления правосудия, избавить его от лишних бюрократических процедур – теперь стало возможным и несложным при активном внедрении новых информационных технологий, прочно вошедших в повседневную жизнь граждан и работу органов государственной власти, что позволяет избежать многих неудобств и получить максимально эффективный результат при минимальных затратах временных и финансовых ресурсов.

Гражданин, его представитель или адвокат в любое удобное ему время, не выходя из дома, офиса через сеть интернет может просмотреть судебный документ, а также статус по делу и распечатать судебный акт.

Внедрение и применение современных технологий в судебной системе упрощает судопроизводство, снимает бюрократические барьеры, минимизирует контакт сотрудников судебной системы с гражданами, что способствует снижению подверженности к коррупции, экономит время и средства граждан, позволит достичь максимальной прозрачности и доступности судебной системы для населения страны.

Сегодня с помощью ЭЦП граждане направ-

ляют обращения в виртуальные приемные государственных органов, получают справки, меняют прописку, подают заявки на получение различного рода услуг и разрешений.

Электронные сервисы «Судебный кабинет» и «Ознакомление с судебными документами» доступны через официальный сайт Верховного суда <http://www.sud.kz>. Получить данные услуги может любой гражданин республики, имеющий электронную цифровую подпись.

Физические лица и их представители, представители юридических лиц вправе представлять в суд электронные документы, посредством заполнения электронных форм, размещенных в электронном информационном сервисе «Судебный кабинет». Для этого указанным лицам необходимо зарегистрироваться в электронном информационном сервисе «Судебный кабинет».

«Судебный кабинет», является пользователем сервиса подачи электронных документов.

Авторизация в «Судебный кабинет» осуществляется с помощью ИИН или БИН и пароля. При подаче заявления (обращения) представителем юридического лица авторизация осуществляется посредством БИН.

Пользователь сервиса подачи электронных документов после прохождения процедуры авторизации «Судебный кабинет» может обратиться в суд с:

- 1) искомым заявлением;
- 2) заявлением о предоставлении протокола судебного заседания;
- 3) замечанием на протокол судебного заседания;
- 4) обращением.

Марат ЖАБАЕВ,
ведущий специалист СМЭС.

ОСОБЫЙ ВИД БЛАГОРОДНОГО ОЛЕНЯ – МАРАЛ

«Хочу, чтоб вас, зверей моей земли.
За вашу помощь люди берегли».

Всем хорошо известно, какая огромная семья «братьев наших меньших» окружает нас. Здесь и насекомые, птицы и дикие животные, но к сожалению, не всё ещё у нас благополучно по отношению к «братьям нашим меньшим». Сколько можно привести примеров безжалостного отношения людей ко всему живому. Всё что отличает нас от животных – разум. Лишь поэтому мы главнее. Но власть это большая ответственность. Не смотря на разум у нас с животными одни права на жизнь.

На самом деле нельзя представить себе этот мир без животных. На территории Лепсинского филиала Жонгар–Алатауского ГНПП обитают сибирская косуля, туркестанская рысь, заяц–беляк, американская норка, тьянь-шанский бурый медведь, волк, белка, и конечно же, благородный олень.

Самым крупным представителем благородных оленей является марал, который издавна привлекал внимание человека своей грацией и красотой.

Местами обитания этих животных являются преимущественно горы. Они придерживаются пересеченного рельефа и лесов. Подходящие биотипы маралы находят в еловых, елово–пихтовых лесах, в березняках, кустарниковых зарослях на склонах, а также в осиново–березовых колках по речным долинам, в лиственных лесах и в сосняках.

Марал – животное пугливое, ведет скрытный образ жизни, приручению не поддается, способен учить человека с расстояния в километр и при необходимости скрыться раньше, чем охотник успеет потянуться к плечу, чтобы снять ружье. В период гона, с сентября по октябрь, маралы теряют бдительность, ревут, привлекая самок и вступая в соперничество с другими самцами, что значительно облегчает охоту на них.

В данное время усилилась охрана за благородным оленем. В Лепсинском филиале государственные инспектора постоянно находятся на своих участках с целью охраны, систематически дальние обходы посещают рейдовые группы.

Особый вид благородного оленя – марал, это возможно главное украшение животного мира Лепсинского края, при одном взгляде на которого охватывает чувство восторга, трепета и восхищения. Мы должны помнить всегда, что есть мир, о котором нельзя не заботиться, не помнить. Защитим братьев наших меньших и их среду обитания!

К.Ж. КУЗУМБАЕВ,
Государственный инспектор Лепсинского ИУ РГУ «Жонгар–Алатауский» ГНПП

Как сообщает пресс-служба Алматинской областной палаты предпринимателей, известная талдыкорганская модельер Атлас Молдахметова и дизайнер из Турции Сердар Егемен, приехавший в Казахстан по программе «Старшие сеньоры», разработали новую коллекцию молодежной спортивной одежды. Отличительной чертой коллекции является использование казахских национальных элементов. Модели изготовлены из трикотажного велюра. Идея их создания принадлежит А.Молдахметовой, а эскизы сделаны С.Егеменом.

НОВАЯ КОЛЛЕКЦИЯ МОЛОДЕЖНОЙ ОДЕЖДЫ

Ранее ателье «Раушан-Гул», директором которого является А.Молдахметова, специализировалось на создании национальных костюмов и одежды для лиц старше 50 лет. Нынешняя коллекция позволит предприятию занять новую для него нишу на рынке.

На создание коллекции ушло ровно 10 дней – именно на такой срок прибыл в Талдыкорган Сердар Егемен. К участию в проекте его пригласила одна из компаний, которая работает непосредственно с Национальной палатой предпринимателей «Атамекен». По словам турецкого дизайнера, ему очень понравилась концепция проекта и он считает, что его нужно распространять на мировом уровне.

За время своего пребывания в Талдыкоргане Сердар Егемен не только подробно изучил работу ателье «Раушангуль» и дал ценные рекомендации по его развитию, но и встретился с учащимися Назарбаев Интеллектуальной школы города Талдыкорган и провел для них мастер-класс, а также побывал на открытии культурного сезона Алматинской области.

Региональная Палата предпринимателей Алматинской области отметила помощь Сердара Егемена в развитии казахстанского бизнеса благодарственным письмом.

Показ новой коллекции одежды состоится в начале октября, в преддверии Дня города Талдыкоргана.

«Старшие сеньоры» – компонент Единой программы поддержки и развития бизнеса «Дорожная

карта бизнеса-2020». Он дает возможность казахстанским предприятиям пригласить к себе высококвалифицированного зарубежного специалиста и получить его консультации по вопросам внедрения новых методов управления, технологий производства, оборудования и обучения персонала. Консультации включают в себя посещение экспертом самого предприятия, а также предоставление практических рекомендаций, разработанных на основе анализа имеющихся проблем. Участниками компонента «Старшие сеньоры» могут стать руководители высшего и среднего звена действующих предприятий малого и среднего бизнеса, осуществляющих деятельность в приоритетных секторах экономики.

Ш. БАТЫРХАНОВ.

ОПТИМИЗАЦИЯ СУДЕБНОЙ НАГРУЗКИ

21 января 2019 года Первым Президентом Республики Казахстан Н.А. Назарбаевым был подписан Закон «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам усиления защиты права собственности, арбитража, оптимизации судебной нагрузки и дальнейшей гуманизации уголовного законодательства» (далее – Закон).

Указанный Закон внёс изменения и дополнения в некоторые Кодексы и Законы Республики Казахстан, в том числе в Закон Республики Казахстан «О нотариате».

Блок поправок, затрагивающие вопросы нотариальной деятельности, которые с одной стороны направлены на разрешение отдельных существующих проблемных вопросов, с другой стороны, позволяют совершенствовать нотариальную деятельность.

Так, Законом введено новое нотариальное действие – удостоверение согласия, внесены изменения, расширяющие основания для использования депозита нотариуса, защищены права зачатого, но не родившего наследника, расширен круг лиц, имеющих право получать свидетельство о смерти в органах регистрации актов гражданского состояния, урегулирована процедура вскрытия секретного завещания, предоставлена возможность получать необходимые сведения со счетов вкладчиков АО «ЕНПФ» о нали-

чии индивидуального пенсионного счета наследодателя и движении денег на счетах.

Кроме того, нотариусам переданы отдельные требования приказного производства путем совершения 9 видов исполнительных надписей. Исполнительная надпись представляет собой один из важнейших правовых инструментов, способных обеспечить быстрое и эффективное разрешение требований бесспорного характера.

Более того, для стимулирования внесудебного взыскания бесспорных задолженностей и развития данного нотариального действия указанные требования исключены из главы 12 Приказное производство ГПК РК, тем самым исключена возможность альтернативного взыскания по бесспорным задолженностям.

Законом введено право совершать исполнительную надпись на копии документа, устанавливающего задолженность, при условии предъявления его подлинника, в котором делается соответствующая отметка. Данная норма позволит расширить возможность использования исполнительной надписи, например, банкам и коллекторским компаниям по взысканию беззалоговых займов по письменным сделкам.

Самал КАЛИМОЛДИНОВА,
судья Талдыкорганского городского суда

СЕМИНАР

МАЛДЫ АСЫЛДАНДЫРУ -

Күні кеше осықой шаруашылығына қатысты Алматы облыстық ауылшаруашылығы басқармасының ұйымдастыруымен, Көксу ауданы әкімдігінің қолдауымен «Қойды қолдан ұрықтандыру» тақырыбында семинар-кеңес өтті. Оған, Ұйғыр, Кеген, Райымбек, Ескелді, Көксу, Ақсу, Алакөл, Сарқан, Панфилов аудандары, Қапшағай қаласының қой өсірумен айналысатын шаруашылық басшыларымен қатар ветеринарлық басқармасы, аумақтық, облыстық ветеринарлық қадағалау инспекциясы, аудандық ветеринарлық бөлімдері, қой шаруашылығы палаталары, Талдықорған агро-техникалық колледжі, асыл тұқымды орталықтар, Көксу политехникалық колледжі ұстаздары мен студенттері қатысты. Іс-шараны Көксу ауданы әкімінің орынбасары Нұрдаулет Кененбаев ашып жүргізіп отырды.

Семинар кеңеске Республикалық қой шаруашылығы палаталары кеңесінің төрағасы, ауылшаруашылық ғылымдарының докторы, академик Тынышбай Досымбек, ауыл шаруашылығы ғылымдарының докторы, академик Төлеухан Садықұлов, Республикалық қой шаруашылық палаталары кеңесі төрағасының орынбасары, ауыл шаруашылық ғылымдарының докторы, академик М.Прманшаев, «Медеубеков» атындағы қой шаруашылығы ғылыми -зерттеу институтының директоры, ауыл шаруашылығы ғылымдарының докторы, профессор Мұсабай Бақытжан өз ойларын ортаға салды.

Жиын барысында Республикалық қой шаруашылығы палаталары кеңесінің төрағасы, ауылшаруашылық ғылымдарының докторы, академик Тынышбай ДОСЫМБЕК сөз алып, келелі ойларын ортаға салды.

«Бүгінгі таңда қой шаруашылығында қандай жетістікке қол жеткіздік, қандай кемшіліктер бар, алға қойған мақсатымыз қандай? Не істеуіміз керек деген сияқты келелі мәселелер тұр. Мұның бәрін бір-екі сағаттың ішінде толық айта алмаймыз. Дегенмен, басты мәселелерге тоқталып, ой қозғап, келелі жоспар құрып, қой тұқымын асылдандыру туралы, малдың ірілендіру, одан мол өнім алудың, ветеринарлық жолдарын айтамыз. Жалпы бүгінде 18 миллион 255 мыңның теңірегінде қой-ешкі бар. Соның ішінде қойды таза бөліп аласақ, 2019 жылдың басында 16 миллион 390 мың бас есепте тұр. Екінші тұрған мәселе өнім алу, малды сою, оны өңдеу, дұрыс жолға қою керек. Бұл азық-түлік мәселесі, яғни етті экспорттауды бір жайлы ету. Бұл өндіріспен тікелей байланысты. Малды өсіріп жатырмыз, сапасы көңіл көншітпейді. Ақ қой, қара қой араласып жүр. Базардағы еттің бағасы 1400-1600 теңге. Ол бірінші әлде екінші категория ма? Қандай ет екендігінде ешкімнің шаруасы жоқ. Қойдың еті. Бұл жағдайда қалай болады? Нарық заманында осы дұрыс па? Сондықтан стандарттарды қарап, экспортқа шығаратын елдермен үйлестіруіміз керек. Қытайдың, Иранның, көрші Ресейдің бізге қоятын талаптары мүлде бөлек. Мысалы Иран бізге ішек-қарын керегі жоқ, таза етті аламыз десе, Ресей қойдың құйрығы қажет емес дейді. 5000 қой сойсақ, 5000 құйрықты қайда апарамыз? Байырғы бабаларымыз ауа райын жұлдыздарға, айға қарап болжап, ауа райына байланысты көшіп-қонып, малдың күтімін бақылап отырған. Сонымен қатар жайылым мәселесін де жетік білген, қай уақытта қандай жерде, қандай шөп өседі. Оны қай уақытта қандай мал жейді. Міне, осының бәрін жақсы білу керек. Ауа райының жауынды-шашынды, жаздың қуаңшылығын алдын ала болжап отырған бабалар дәстүрі ұмыт қалды. Осының бәрін біз бекер айтып жатқан жоқпыз, құмның ішінде отырып алып қысы-жазы көшпейміз. Мал өрісінің бәрі қызыл құмға айналада. Мұны қалай

«МАЛ ӨСІРСЕҢ ҚОЙ ӨСІР, ТАБЫСЫ ОНЫҢ КӨЛ КӨСІР» - ДЕГЕН ҰРАН БҮГІН ЖИІ АЙТЫЛМАЙДЫ. БҰЛ КЕШЕГІ КЕҢЕСТІК ДӘУІРДЕ ҚАЗАҚСТАНДА ҚОЙДЫҢ САНЫН 50 000 000 (ЕЛУ МИЛЛИОНҒА) – ЖЕТКІЗЕМІЗ ДЕГЕН ҰРАН БОЛҒАН. ОЛ ДӘУІРДЕ ҚОЙДЫҢ ЕТІНЕН ЖҮНІ, ТЕРІСІ БАҒАЛЫ ЕДІ. НАРЫҚТЫҚ ЭКОНОМИКАҒА КӨШІП, ЕЛ ТӘУЕЛСІЗДІГІН АЛҒАН КЕЗЕҢДЕ ІРІ ШАРУАШЫЛЫҚТАРДЫҢ ІРГЕСІ СЕТІНЕП, ДҮНИЕ АЛЫП-САТУҒА КӨШКЕН УАҚЫТТА «ТАНАУЫН ТАСҚА СОҚҚАН БАЛЫҚТАЙ» САНСЫРАП ҚАЛҒАН ШАРУАШЫЛЫҚТАР ТАРАТЫЛЫП, БАНКРОТҚА ҰШЫРАП, ҚОЛДА БАР ТЕХНИКА, МАЛ-МҮЛІКТЕР САТЫЛЫП ТАЛАН-ТАРАЖҒА ТҮСКЕНДЕ, БІР ҚҰМЫРАМЕН БІР ҚАП ҰНҒА ҚҰНСЫЗ САУДАЛАНҒАН ОСЫ ҚОЙ ЕДІ. ЕСІН ЖИЫП ЕТЕК-ЖЕҢІН ЖИНАҒАН ҚАЗАҚСТАНДА МАЛДЫҢ КӨБІ ЖЕКЕНІҢ ШАРУАСЫНДА. ІРІЛЕНГЕН КООПЕРАТИВ БОЛМАСА КӨБІ ШАҒЫН ФЕРМЕРЛЕР. БІРАҚ ОЛАРДЫҢ БӘРІ МАЛДЫ АСЫЛДАНДЫРУ, ТҰҚЫМЫН ЖАҢАЛАНДЫРУ, ІРІЛЕНДІРУ ШАРУАСЫМЕН АЙНАЛЫСЫП ОТЫРҒАН ЖОҚ.

қалпына келтіреміз? Қалпына келтіру үшін Изен-жусан шөлейтті жерге сексеуіл егу керек. Онымен кім айналысып жатыр? Оның тұқымы қайда? Тұқым шығарып жатқан шаруашылық қайда? Бір кезде Изен қожалығы деген болған. Міне, осы мәселені де жолға қояйық.

Одан кейінгі мәселе малшы-кадрлар. Қазір қой бағатын адам жоқ. Бармайтын бір-ақ себебі бар, төмен жалақыға кім барады? Біреулер жүз мың теңге беріп жатырмын – дейді. Бұл жардымсыз жалақы. Малшы малды бағып қана емес отбасын да асырау керек қой. Үш адамдық отбасы бар десеңіз, жүз мыңды үшке бөлетін болсаңыз, айына отыз мың теңге. Ал ол неге жетеді? Егер 200 мың теңге берсе, баруы мүмкін. Жылына 2 миллион 400 мың теңге алады екен. Саулық қойдың жем-шөбіне күніне 4000 теңге бір басқа, өзір 2500 теңге ғой. Ал ақысын дұрыс төлесен, бағатын адам да табылады. Ауылда кран машинисі, дәнекерлеуші жоқ дейміз. Жиырма мың теңге берсе, кім жұмыс істейді? Нарық заманында ақы төлемесен, ешкім де жұмыс істемейді. Біз осы мәселелерді қарастырып жатырмыз», - деді Т. Досымбек.

Мұнан кейін «Қазақстандағы қылшық жүнді қой шаруашылығының қазіргі жағдайы мен болашағы» турасында Республикалық қой шаруашылық палаталары кеңесінің мүшесі, ауыл шаруашылығы ғылымдарының докторы, ұлттық ғылым академиясының академигі Т. САДЫҚҰЛОВ ой қаузады.

- Жер жүзінде бір-ақ мәселе бар. Ол адам баласының тамақтануы. Машина, компьютер барлығы керек. Сен аш болсаң, құл боласың. Ең бастысы тоқтық. Сол тағамдардың ішінде адам баласына жетіспейтіні ет. Жер жүзінде 350 миллион тонна ет өндіріледі. Бұл адам басына шаққанда 42 келіден келеді. Ал жылдық норма 90-100. Екі есе аз. Адам жылына 360 килограмм сүт ішуі керек. Ал өндірілетіні 150 килограмм. Адам баласы наннан басқа, жеміс жидектен зардап шекпейді. Тек еттен зардап шегеді. Еттің бағасы Австралияда 1000 доллар. Қазақстанда 2 миллион жылқы бар. 35 миллион құс бар. Қой мен ешкіні жаңа айтты. Ет сүт өндіріп жатырмыз. Қазақстанда қой шаруашылығы ата-

бабаларымыздан келе жатқан шаруашылық. Біздің 280 миллион гектар жеріміздің 180 миллионы ауы шарушылық жері болса, ал 80 пайызы шөп, ол жерге егін шықпайды. Жалпы, қой ауыл шаруашылығы ең арзан сала. Жыл бойы шұғылдануға болады. Қарағандыға жиі барам. Ол жерде екі-ақ ай шөп береді. Еділбай қойы қазақ халқының мақтанышы. Жер бетінің кез келген жеріне апаруға болады. Жылдам жетіледі. Төрт айында 35-40 келі ет береді. Ондай етті Австралия қойлары екі жылда береді. Сонан кейін «дегерес» қойы ол жүні жағынан нөмері бірінші. Жүннің сапасы жағынан жер жүзінде бірінші орын алады. 10-12 келі жүн береді. Біз мал шаруашылығында әлемдік тәжірибемен жұмыс жасауымыз керек. Әлемдік тәжірибемен санаспау деген бұл стратегиялық қателік. Еділбай қойы, төрт айлығында 40 келі болса, бес айында 38 келі болады, алты айында өлшесең 37 келі, содан кейін қайтадан көтеріледі. Сегіз айдан кейін қарасаң 40 келі болады. Қателесіп тұр десе біреу айтсын. Ал сегіз айда салмақ жоқ, ал бір жарым жасында, 18 айында, көп болса 30 келі ет береді. Сонда 14 айда қосатыны 15 келі, 4 айда жиырма келі. 14 айда 15 келі.

Америкалық ғалымдар қойдың құйрығынан он бес түрлі ауруға ем болатын емдік дәрілер жасайды. Мен мұны үлкен аудиторияда айтып тұрмын. Құйрық деген аттың жалы, түйенің өркеші сияқты. Түйе неге мықты? Өркеші болғандықтан. Құйрықты қой неге мықты? Құйрығы болғандықтан. Құйрықты лақтырып тастаған ешкімді көргем жоқ.

Қазақстан жылына 25 мың тонна ет экспорт жасайды. Соның 4000 тоннасы қойдың еті. Қазақстанда келешекте мұнай газ бітуі мүмкін, ет асырайды. Алматыда қазір еттің бағасы 2000 теңге. Жер жүзінде ет қымбат. Австралияда мәрмәр еттің бір килограммы 1000 доллар, Араб мемлекетінде біздің ақшамен 15000 теңге, Кореяда 70 000 теңге, ол жақта еңбекақы көп дейді. Қазақстанда 7 000 000 (жеті миллион сыыр) 2 000 000 (екі миллион жылқы) бар. Жылына миллион тонна ет, 6 000 000 (алты миллион) тонна сүт өндіреміз. Жүн 36 000 000 тонна. Қой шаруашылығы жөнінде осы үш айдың ішінде төртінші рет семинарға қатысып отырмын. Кезінде қазақстанда

қой шаруашылығы кеңінен дамыған. Неге бізде 270 миллион гектардың 180 миллионы ауыл шаруашылығы, оның 80 пайызы шөлді-шөлейтті жерлер. Ол жерлерге егін шықпайды. Миллион гектар жер бос жатыр. Жер жүзінде 600-ден астам қойдың тұқымы бар. «Еділбай» қойы қазақтың мақтанышы, ол - бренд. Оны шығарған авторы жоқ. Ғалымдар жабылып ондай қой шығара алмай жатырмыз. Ол қазақ халқының селекциясы. Біз кез келген шаруашылықты дамытқанда әлемдік тенденцияға қарауымыз керек. Оған назар аудармасақ, стратегиялық қателікке жол береміз. Бізге етті сатқан пайдалы. Былтыр 25000 тоннадай саттық, соның 4000 тонасы қойдың еті. Еттің бағасы жылдан- жылға көтеріліп барады, енді бір - екі жылда килограммы 5000 теңгеге барады.

Семинар барысында «Қойларды қолдан ұрықтандыру кезіндегі азықтандыру ерекшелігі» жайында Республикалық қой шаруашылық палаталары кеңесі төрағасының орынбасары, ауыл шаруашылығы ғылымдарының докторы, академик М.ПРМАНШАЕВ айтып берді

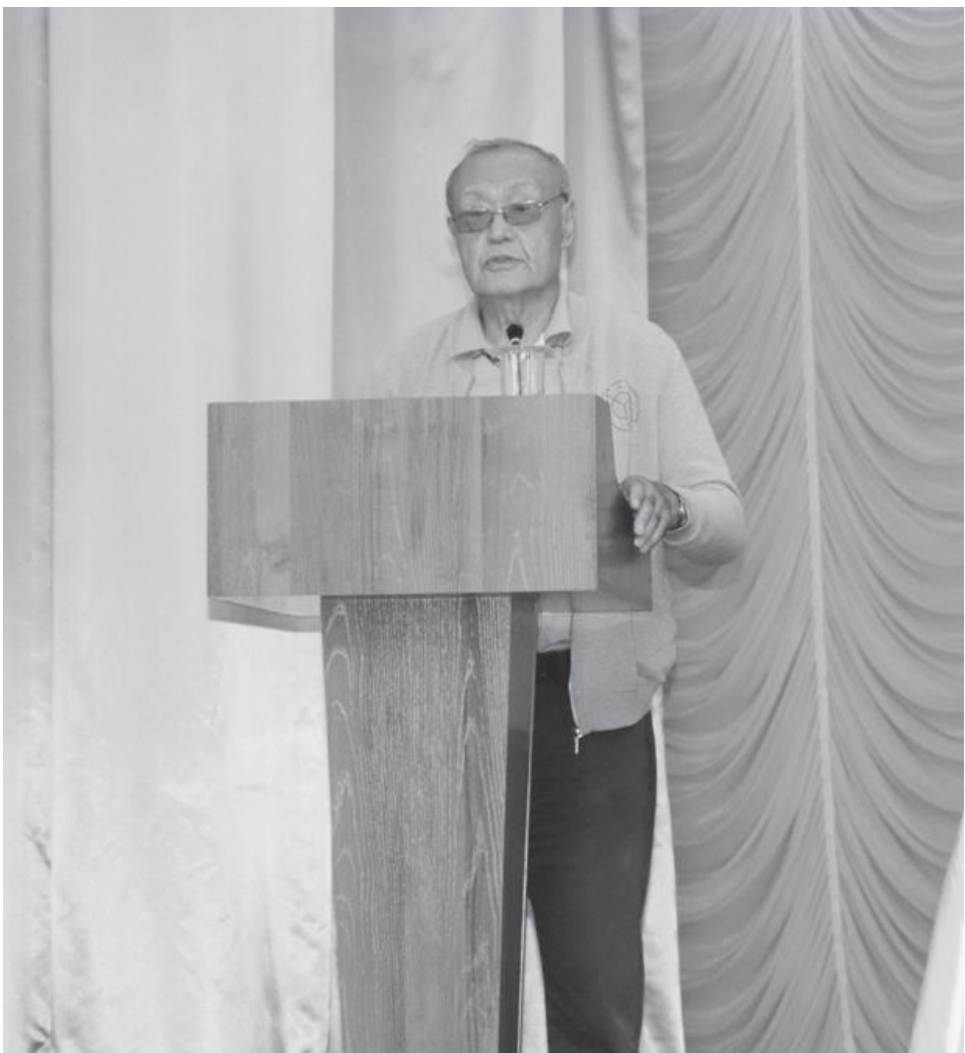
- Малды өсіру, малды азықтандыру, малға санитарлық ем-дом жасауда осы үш ғылым малдың зоотехникалық ғылымын қалыптастырады. 1-ші малды өсіру. 2-ші малды азықтандыру. 3-і малдың санитарлық жағына мән беру. Содан кейін жеке зоотехника ғылымы деп бөлінеді. Қой, жылқы, түйе тағы басқа. Совет үкіметі кезінде жоспарлы экономика болатын. Әр шаруашылыққа жоспар дайын болатын. Мысалы әр қойға азық-түлік құндылығына сәйкес жем-шөп дайындалатын. Ал қазір біз нарықтық экономикаға келдік. Бұл жерде ешқандай жоспар жоқ. Әркім өз қалауымен жоспарлайды, қалай және қай тұқымды өсіргісі келсе соны өсіреді. Азықтандырудың малдың өнім алуында, оның өсімінде алатын орны ерекше. Азықтандыру дұрыс болмаса, ешқандай өнім ала алмайсың. Мысалы қойды күйекке дайындау. Ең бірінші отардың сапасы дұрыс болу керек. Біркелкі, бір жаста, бір тұқымда болуы шарт. Соған байланысты азық-түліктік өлшем бар. Сонымен қатар қойдың жыныстық қабілеті бойынша, тәуліктік азық-түлік рационын есептеген жөн. Бұрындары азық-

СЕМИНАР

БАСТЫ НАЗАРДА

түлік сапасы, рационын берген кезде, 24-32 бірлігі бойынша есептейтінбіз. Қазіргі жағдайда олай жасау мүмкін емес. Мен мына Қытайда 7 жыл жұмыс істедім, мал шаруашылығы академиясының кеңесшісі болдым. Ол жерде қойды қашыруда жеке меншік, ферма, үлкен шаруашылық болсын аса зор көңіл бөлінген. Сол себепті Қытай дүниежүзінде 1-ші орында, 340млн. қойы бар. Әр қой тұқымының өзіндік ерекшелігіне байланысты азықтандыру керек. Мысалы биязы жүнді қойлардың жүнінің өсуіне, етті бағытты қойлардың етті болуына оң әсерін тигізетін азық-түлік. Бұрындары малға азық-түліктік жоспар жасағанда 40-50 % жем-шөпке көңіл бөлсек, 30 пайызы жемге, қалғаны сулы, шырынды шөпке бөлінетін. Қазір ондай технологиялар, жоспарлар құрылмайды. Жеке меншіктер оны жүзеге асыра алмайды. Қазір жайылымның өзі қиындап кетті. Әрбір шаруашылық өзі мал жаятын жеріндегі шөптің ботаникалық құрамын білуі тиіс. Оның құндылығын білу керек. Мысалы көк шөпте 80 пайыз су болады, 20-25 құндылығы бар. Ал оны органның кейін жақсылап сақтаса, келтірсе, екі есе жоғарылайды, шамамен 45-50 пайызға дейін көтеріледі. Қойды күйекке дайындау ең маңызды мәселе. Қойдан қозысын бөліп алғаннан кейін, қой малына барлық жақсы жағдайды жасау қажет. Күйекке түсер кезде оның толымдылығы орташа, немесе одан жоғары болған жөн. Сонда одан жақсы қозы алуға болады. Ол үшін күніне 5-6 кг шөп немесе 200-300 грамм жем жеу керек. Ал енді қошқарлар. Олардың да толымдылығы орташадан жоғары болғаны дұрыс. Қатты семірген жағдайда кері әсерін тигізуі мүмкін. Қойды ұрықтандыруда «галем» әдісі деген бар. 30-40 қойды бөлек 1 қошқармен қамайды. Бұл әдіс есеп жүргізуге өте ыңғайлы. Тағы бір әдіс қолмен ұрықтандыру. Бірақ бұл жағдайда бір қошқар 7-8 қойдан артық қашыра алмайды. Сосын қошқарлардың ішінде егізден туғызатын қошқарлардың үлесі 10-15 пайызға көп болады. Сонымен қатар 2,5 жасар қойды, 5,5 жасар қошқардан қашырады. Сонда, 15-20 пайыз егіздің үлесі көп болады. Сонымен қатар, жасына қарай, мысалы бес жарым жасар қойға 2-жарым жасар қошқарды қосу керек. Екі жарым жасар қойды бес жарым жасар қошқарға қосқан дұрыс.

Семинарда «Биязы жүнді қой шаруашылығының қазіргі жағдайы мен болашағы жөнінде» ауылшаруашылық

ғылымдарының кандидаты Қ.Сейтпан қазақстандағы қой тұқымдарының түр-түрімен таныстырып, ғылыми бағытта атқарылып жатқан жұмыстарын тілге тиек етті. Көксу ауданының әкімдігі, Көксу ауданының ауыл шаруашылығы басқармасы, Көксу ауданы әкімдігінің ШЖҚ «Ветеринариялық пункттері бар ветеринариялық станциясы» МКҚ, «Биязы және биязылау жүнді қой тұқымдарының» Республикалық палатасы, «Қылшық жүн (Еділбай, Қазақтың қылшық жүнді, Ордабасы, Сары-арқа қылшық жүнді) өнімділік бағытындағы қойлардың» Республикалық палатасы, «Жетісу» Аймақтық қой шаруашыларының ассоциациясы»

Занды тұлғалардың бірлестігі, асыл тұқымды орталықтар «Жетісу асыл тұқым» АӨК, «Асыл-Көксу» ЖШС, «Манзоров Н.» ШҚ, «Шаңырақ» ЖШС мамандары қатысып, «Қойды қолдан ұрықтандырудың теориясы мен практикасы» аясында ой бөлісті.

Мал шаруашылығы жөніндегі келелі мәселеде кезінде қазақстанда 37 миллион тұяқ қой болған. Қазір 16 миллион. Қашан 30 миллионға жеткіземіз деген ойларға Тынышбай Досымбек 30 миллионға жетудің қажеті бар ма? Қайтадан қойға шығып кетуіміз керек пе? Мәселе онда тұрған жоқ, мәселе қазір қойдың санын емес сапасын арттыруымыз керек. Нарық заманында 20-

22 килограмнан қойдың етін сатып жататын болсақ, жалпы бізде 2017-2022 жылдарға белгіленген ауыл шаруашылығы министрлігі бекіткен «Агро өнеркәсіптік кешенді дамыту» бағдарламасы бар. Оларда жазған 2022 жылы 1 миллион қой, 25 мың қойдың етін экспортқа шығаруымыз керек деген. Ал экспортқа шығару үшін 1 миллион қойды жаңа айттық қой 150 мың ғана шығады деп, оны қайдан аламыз? Сондықтан 22 килограмнан емес 35 килограмнан шығаратын болсақ, онда 600 мың қой мен 25 мың тонна етті шетелге шығарып тастауға болады. Ол үшін не істеу керек? Қойдың тұқымын асылдандыруымыз керек. Шетелден әкелетін қошқарларымызды әкеп қоссақ, малды ірілендірсек көрсеткіш болады деді. Сондай-ақ, қазіргі басты бағыт ет өндіру, бұрынғы дәуірде жүн қымбат болған. Қазіргі кезде ет қана өтімді. Кеңестік дәуірде 3 килограм жүнді 10 рубльден алып 30 рубльге сататын. Қойдың құны 50 сом болса 70 проценті жүнмен кетіп тұратын. Қазір ондай жоқ. Қазіргі кезде қозының өзі 50 мың теңге. Қойдың сапасын жақсарту, қой етін өндіру, экспортқа шығару мәселесі күн тәртібінде тұр - деді. Толғақты мәселенің бірі ветеринарлық мамандар мен мал бағатын шопандардың тапшылығы, жайлым жер, мал азығы төңірегінде болды. Медицина - адамды, ветеринария - адамзатты емдейді. Сондықтан ветеринария мықты болмаса, медицина ештеңе емес. Жаппай қазір эпидемияға шалдықсақ не істейсің? Сондықтан, біз ветеринария саласын дұрыс жолға қоюымыз керек. Бұл ұлттық қауіпсіздіктің ең басында тұрған азық-түлік мәселесі. Баққан малың ауру болса қайда сатасың? Онсызда қара жолдың бойындағы сатылып жатқан азық-түліктер, тағамдар таза ма деген дүдәмал ойда жүрміз. Бұл үшін мамандарды дайындау қажет. Біз осы мәселемен Алматы облысы әкімінің орынбасары болып жүргенде облыс әкімі болған Аңсар Мұсахановтың қолдауымен бұл істі қолға алғанбыз, пункттер қойғанбыз осы Көксу ауданына. Оның барлығын бір адам екі жүз қойы бар сатып алуға қиын-ақ шығар, кейбірі сатып та алатын шығар? Бірақ екі жүз қойы бар, үш жүз қойы бар шаруашылық бірігіп біреуін алуға болады ғой - деген ойын ортаға салды. Қойды ұрықтандыру, қырку, пункттері көшпелі болса, жиналмалы вагонның ішінде саласың да көшіп-қонып жүре бересің. Сонан кейін босқа тұра ма? Киіз үйді тігіп қой да пайдалан. Вагонда душ болады. Мұның бәрін пайдаға жаратуға болады ғой. Қыл аяғы қойды қырақатын қайшыға дейін үлкен мәселе. Бүгін болмаса болашақта осыған келеміз. Өйткені қойды қолдан ұрықтандырмай, оның ата-тегін жазбай, қой асылданбайды. Жай қойға қарағанда асыл тұқымды қошқарды жай қойға қосқанда нәтиже де болмайды, шаруашылықтар да пайда таппайды. Сондықтан біз осы мәселелерді дұрыстауымыз керек. Екі қошқармен алты жүз қойды қашырып үлкен өнімді қошқарлардан жақсы қой тұқымын алуға болады. Ал енді басқалай жағдайда болатын болса, жиырма қойға бір қошқар 600 қойға отыз қошқар қосқанан ұтпаймыз. Оның үстіне ауру жұғуы мүмкін. Сондықтан, менің ойымша қолдан ұрықтандыру әлдеқайда жоғары. Жалпы, Алматы облысында 3 700 000 көлемінде қой бар. Жамбыл ауданында жарты миллион қой. Талғарда 300 мыңдай, Еңбекшіқазақта 200 мың. Содан кейін Ұйғыр ауданында 250 мың, Жаркентте 300 мың. Райымбек пен Кеген екеуін қосқанда жарты миллион. Кербұлақта 300 мыңдай деп есептелінеді. Содан кейін осы Көксу мен Ескелдіде 200 мыңның төңірегінде. Алакөлде 300 мыңдай, Сарқантта 200 мың. Ақсуда да 200 мыңның ар жақ бер жағы. Осының бәрін қосқан кезде 3 700 000 деп есептелінеді. Бұл ешкі мен қойды қосқандағы сан - деп жетісудағы ұсақ мал басының санын нақтылаған Тынышбай Досымбек өз сөзінде жүн мәселесіне де айрықша тоқталды.

Дүйсенбі - Понедельник, 7 қазан

Программа телеканала «Казақстан» отсутствует в связи с несвоевременным предоставлением в газету

ХАБАР

06.00 «Қызықтаймыз»
07.00 М/с
07.30, 08.10. 09.10 ТАҒЫ ХАБАР
08.00, 12.00 Жаңалықтар
09.00 Новости
10.50 Т/х
«Пәленшеевтер-2»
12.30 Мегахит
14.20 «Хабарлайн»
15.00 «Төрлетіңіз»
16.00 Ток-шоу «Білім»
16.30, 01.15 «Мектеп» деректі драмасы
17.00 Т/х «Өз үйім»
18.00, 23.00 Т/х «Листопад»
19.30 Қорытынды жаңалықтар
20.00 Т/с «Разия»
20.45 Тұсаукесер «Прайм тайм»
21.00 Итоги дня
21.40 Т/х «Мәдениет үйі»
00.30 Т/х «Махаббатым жүрегімде-2»
01.45 Әсем әуен

АСТАНА

06.00, 05.00 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00 «Избранное за неделю»
07.45 «Алдар Көсе туралы ертегілер»
08.00 Мультфильм
10.00, 22.00 Т/х «Абысындар»
11.00 Т/х «Бір болайық»
12.20 М/ф
13.00 «Елорда лайф»
13.20 Т/с «Истребители»
15.20, 00.00 Т/х «Кешіккен хат»
18.00 «Шімән апаның хикаялары»
18.40 «Киелі бесік»
20.00 Жаңалықтар
20.30 Новости «20.30»
21.00 «Үмітінді үзбе»
23.00 Т/х «Жаза»
02.00 «Отбасы» хикаясы
03.00 «Саяси ринг»
04.00 Сырты бүтін

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Той базар»
06.50 «Той заказ»
07.20 «Басты бағдарлама»
08.00 «Доброе утро»
11.00 «Мужское/Женское»
12.00 «Қалаулым»
15.45 «На самом деле»
16.55 «Пусть говорят»
18.00 «Басты жаңалықтар»
18.45, 03.15 «Бір сұрақ»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45 «Невский»
22.00, 02.15 «Паутина»
22.50 Т/с «Другой майор Соколов»
01.00 «Отчаянные»

КТК

07.05 «КТК» қоржынынан
07.30 «Дау-дамайсыз»
08.00, 02.30 Т/х «Женнеттің көз жасы»
10.00 «Смеяться разреша-

ется»
12.30 Х/ф «Изморозь»
14.30 Х/ф «Исчезнувшая»
14.40 Х/ф «Гостя из прошлого»
15.35, 01.30 «Өкініш»
17.00 «Жат туыстар»
18.00 «Қара теңіз»
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00, 04.00-04.45 «Астарлы ақиқат»
21.00 Вечерние новости
21.40 «Шеф-4»
23.50 Х/ф «Осколки»

ЖЕТИСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.25 «Жыр-тамшы»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Апта /қаз/
09.50 «Жетісу ақын-жыраулары»
10.00 Апта (рус)
10.50 «Тыңдашы, айналайын»
11.00 «Спорт-тайм»
11.20 «Құтқару қызметі»
11.40 «Единый народ»
12.00 «Әсем әуен»
12.45 «Полицейская служба»
13.05 «Әсем әуен»
13.45 «Латыннегізді әліпби»
14.00 «Тілсақшы»
14.20 «Әлемнің үздік картиналары»
14.25 «Тұжырым»
15.55 К/ф «ҚАРАШ, ҚАРАШ»
16.30 Д/ф «Кең ауқымда»
17.00 Жаңалықтар
17.15 «Жетісудың ақын-жыраулары»
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
18.00 «Шашу»
18.45 «Әлемнің үздік картиналары»
19.00 «Әдебиет пен адамзат»
19.30 «Ел қамы» /тікелей эфир/
20.15 «Әсем әуен»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Туржорық»
21.30 Новости
22.00 «Бірінші ханым» телехикаясы 21-бөлім
22.45 «Нет-лайк»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости

7 КАНАЛ

06.00, 08.10 «Гу-гулет»
06.40, 21.05 Т/х «Азулылар әулеті»
07.40 «Япырай»
08.45 М/ф
09.25 «О самом главном»
10.40 «Раненое сердце»
15.10, 22.05 Т/х «Зың-зың Күлпаш»
16.00, 03.00 Т/х «Жаңа келін»
17.10, 03.45 Т/х «Элиф»
18.15 Т/с «Спецотряд шторм»
19.20 Т/с «Крепостная»
20.30 «Гранд»
21.00 Лотерея 777
23.05 «Q-елі»
23.40 «Салем шоу»
00.10 «Новый день»
01.25 «Вокруг света за монетой»
02.30 «KЗландия»
04.30 «Айнаонлайн»

Сейсенбі - Вторник, 8 қазан

ХАБАР

06.00 «Қызық times»
07.00 М/с «Тобот»
07.30, 08.10, 09.10 «Таңғы хабар»
08.00, 12.00 Жаңалықтар
09.00 Новости
10.00, 22.15 Т/х «Пауза»
10.50, 17.00 Т/х «Өз үйім»
12.30 Д/ф «Бір туынды тарихы»
13.00 Т/с «Самара»
14.30 «Хабарлайн»
15.00 «Төрлетіңіз»
16.00 «Қоғамдық талқылау»
18.00, 23.00 Т/с «Листопад»
19.30 Қорытынды жаңалықтар
20.00 Т/с «Разия»
20.50 Новый курс
21.00 Итоги дня
21.40 Т/х «Мәдениет үйі»
00.30 Т/х «Махаббатым жүрегімде-2»
01.15 «Мектеп»
01.45 Әсем әуен

АСТАНА

06.00, 05.00 «Ән мен әзіл»
06.30, 03.00 «Күлдірген»
07.00, 20.00 Жаңалықтар
07.30, 20.30 Новости «20:30»
08.00 М/ф «Маша и медведь»
10.00, 22.00 Т/х «Абысындар»
11.00 Т/х «Бір болайық»
12.20 М/ф «Кунг-Фу Панда: Удивительные легенды»
13.10 Т/с «Истребители. Последний бой»
15.20, 00.00 Т/с «Кешіккен хат»
18.00 «Шімән апаның хикаялары»
18.40 Т/х «Жүрек сыры»
21.00 Т/х «Үмітінді үзбе»
23.00 Т/х «Жаза»
02.00 «Отбасы»
04.00 Сырты бүтін

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Той базар»
06.40 «Той заказ»
07.10, 18.00 «Басты жаңалықтар»
08.00 «Доброе утро»
11.00 «Мужское/Женское»
12.00 «QALAYYUM LIVE»
15.45 «На самом деле»
16.50 «Пусть говорят»
18.45, 03.15 «Бір сұрақ»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45 Т/с «Невский»
22.00, 02.15 «П@УТИНА»
22.50 Т/с «Другой Майор Соколов»
01.00 «Отчаянные»

КТК

07.05 «КТК қоржынынан ойын-сауық»
07.20 Кешкі жаңалықтар
07.50 02.30 Т/х «Женнеттің көз жасы»
08.30, 17.00 «Жат туыстар»
09.20 Новости (повтор)
10.00 «Шеф-4»
12.20, 23.50 Х/ф «Осколки»

14.35 Х/ф «Исчезнувшая»
16.35, 01.30 Т/х «Өкініш»
18.00 Т/х «Қара теңіз»
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00, 03.00 «Астарлы ақиқат»
21.00 Вечерние новости
21.40 «Шеф-4»
03.45-04.30 «КТК қоржынынан»

ЖЕТИСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.25 «Жыр-тамшы»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 Туржорық
10.20 «Әлемнің үздік картиналары»
10.30 «Әдебиет пен адамзат»
11.00 «Бірінші ханым» телехикаясы 21-бөлім
11.45 «Бала-базар»
12.00 «Ел қамы»
12.45 «Тарихнама»
13.00 «Шашу»
13.50 «Жыр-тамшы»
14.00 «Ел мен жер»
14.25 «Әлемнің үздік картиналары»
14.30 «Желі-KZ»
15.00 «Әсем әуен»
15.30 Д/ф «Өркениет ғажайыптары»
16.00 «Бай-қуатты болайық»
16.40 «Үшінші көз»
17.00 Жаңалықтар
17.15 «Жетісудың батырлары»
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
18.00 «Шашу»
18.45 «Әлемнің үздік картиналары»
19.00 «Диалог» /прямой эфир/
19.30 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен»
20.15 «Әсем әуен»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Экорейд»
21.30 Новости
22.00 «Бірінші ханым» телехикаясы 22-бөлім
22.45 «Әсем әуен»
23.00 Жаңалықтар

7 КАНАЛ

06.00 «Гу-гулет»
06.40, 21.05 Т/х «Азулылар әулеті»
07.40, 17.10, 03.45 Т/х «Элиф»
08.45 М/ф «Черепашки-ниндзя»
09.25 «О самом главном»
10.40, 01.25 «Вокруг света с монетой»
11.50, 00.10 «Новый день»
12.50, 19.20 Т/с «Крепостная!»
13.50, 18.15 Т/с «Спецотряд «Шторм»
15.00, 22.05 Т/х «Зың-зың Күлпәш»
16.00, 03.00 Т/х «Жаңа келін»
20.30 Т/с «Гранд»
21.00 Лотерея 777
23.05 Скетчком «Q-елі»
23.40 «Салем шоу»
02.30 «KЗландия»
04.30 «Айнаонлайн»

Сәрсенбі - Среда, 9 қазан

ХАБАР

06.00 «Қызық times»
07.00М/ф «Тобот»
07.30,08.10,09.10 «Таңғы хабар»
08.00, Жаңалықтар
09.00 Новости
10.00, 22.15 Т/х «Пауза»
10.50, 17.00 «өз үйім»
12.00Жаңалықтар «Новости»
12.30,Тұсаукесер «Патриот»
13.00,сериал«САМАРА»
14.30, «Хабарline»
15.00 Тұсаукесер «Төрлетіңіз»
16.10 «Қарақатпен шай»
18.00,23.00«ЛИСТОПАД»
19.30Қортынды жаңалықтар
20.00 Сериал «РАЗИЯ»
20.45Тұсаукесер! Prime time
21.40 Телехикая «Мәдениет үйі»
00.30 Телехикая « Махаббатым жүрегімде-2»
01.15 «Мектеп» деректі драмасы
01.10Әсем ән

АСТАНА

06.00,05.00 «Ән мен әзіл»
06.30, 03.00 «Күлдірген» әзіл-сықақ
07.00, 20.00 Жаңалықтар
07.30, 20.30 Новости
08.00М/ф «Маша и медведь»
10.00, 22.00 Т/х «Абысындар»
11.00Т/с «Бір болайық»
12.20 «Кунг-Фу Панда»
13.10 Сериал «ВЕРОНИКА. ПОТЕРЯННОЕ СЧАСТЬЕ»
15.20, 00.00 Т/х «Кешіккен хат»
18.00 «Шімән апаның хикаялары»
18.40 «ЖҮРЕК СЫРЫ»телехикаясы
21.00 Т/х «Үмітіңді үзбе»
23.00 «ЖАЗА» Түрік Т/х
02.00 «Отбасы» хикаясы
04.00 Сырты бүтін

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Той базар»
06.40 «Той заказ»
07.10, 18.00 Басты жаңалықтар
08.00 «Доброе утро»
11.00 «Мужское/Женское»
12.00 «ҚалаулымLive»
15.45 «НА САМОМ ДЕЛЕ»
16.50 «Пусть говорят»
18.00 «Басты жаңалықтар»
18.45, 03.15 «Бір сұрақ»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45, 23.00 Т/с «Невский»
22.00, 02.15 «Паутина»
22.50 Мн/ф «ДРУГОЙ МАЙОР СКОЛОВ»
01.00 кино «ОТЧАЯННЫЕ»
02.15 «Паутина»
03.15 «Бір сұрақ»

КТК

07.00 ҚР ӘНҰРАНЫ
07.05, 03.45-04.30 «КТК қоржынынан»
07.20 Кешкі жаңалықтар «қайталау»
07.50, Т/х «Женнеттің көз жасы»

08.30 Т/х «Жат туыстар»
10.10, 21.40 «Шеф-3»
12.20, 23.50 Х/ф «Осколки»
14.35 Х/ф «ИСЧЕЗНУВШАЯ»
15.35 Әт «Өкініш»
17.00 «Жат туыстар»
18.00 Т/х «Қара теңіз»
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00, 03.00 «Астарлы ақиқат»
21.00 Вечерние новости

ЖЕТИСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.25 «Жыр-тамшы»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Экорейд»
10.20 «Әлемнің үздік картиналары»
10.30 «Диалог»
11.00 «Бірінші ханым» телехикаясы 22-бөлім
11.45 «Әсем әуен»
12.00 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен»
12.45 «Тарихнама»
13.00 «Шашу»
13.50 «Ән-тарих»
14.00 «Бағбан»
14.25 «Әлемнің үздік картиналары»
14.30 «Жетісу зертханасы»
15.00 «Балдәурен»
15.40 «Единый народ»
16.00 «Жүрек сөзі»
16.30 «Ауылдағы ағайын»
17.00 Жаңалықтар
17.15 «Тарихнама»
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
18.00 «Шашу»
18.45 «Әлемнің үздік картиналары»
19.00 «Ұлт пен рух»
19.30 «Денсаулық»
20.00 «Қателік»
20.15 «Әсем әуен»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Арнайы репортаж»
21.30 Новости
22.00 «Бірінші ханым» телехикаясы 23-бөлім
22.45 «Әсем әуен»
22.55 23-блок, роликтер
23.00 Жаңалықтар
23.25 роликтер
23.30 Новости

7 КАНАЛ

06.00 «Гу-гулет»
06.40, 21.05 «АЗУЛЫЛАР ӘУЛЕТІ»
07.40, 17.10, 03.45 Т/х «Элиф»
08.45 М/ф «Черепашки-ниндзя»
09.25 «О самом главном»
10.40, 01.25 «Вокруг света за монетой»
11.50, 00.10«Новый день»
12.50, 19.20 Т/с «Крепостная»
13.50, 18.15 Т/с «Спецотряд. Шторм»
15.10, 22.05 Т/х «Зың-зың Күлпәш»
16.00, 03.00 Т/х «Жаңа келін»
20.30, Т/с «Гранд»
21.00 ЛотереяЛОТО 6/49/777 KENO
23.05 «Q – ЕЛІ»
02.30 «KЗландия»
04.30 «Айнаонлайн»

СЕМИНАР

МАЛДЫ АСЫЛДАНДЫРУ - БАСТЫ НАЗАРДА

Жалғасы. Басы 4-5 беттерде

-Жүн мәселесіне келетін болсақ, бүгінгі күнде шекесі қызып тұрған жоқ. Қазіргі кезде текстильный фабрикалар жұмыс істемейді. Шетелдің өзінде де тенденция құлады. Австралияда 200 миллион қой болған баяғыда. Қазір жуықтап алғанда 79-80 миллион төңірегінде деп тұр. Өйткені мал басын көбейтуге жүнне сұраныс төмен. Сосын жүннің сапасы өте жоғары болу шарт. Бұрынғы кездері 22-24 микрон дейді, немесе 60-64-і сапа (качества) болған. Сол биызы жүнді қойдың жүнін алып бөленбай ақша боп жатса, қазір 19 микронға кетті. 70-і сапада тұр. Ал ондай жүнді шығару, кім-көрінгеннің қолынан келе бермейді. Сондықтан, жүнне деген сұраныс төмен, талғамы да күшейіп кеткендіктен жүн мәселесі кібіртіктеуде.

Ал, оны ұйымдастыратын, өңдейтін тоқыма фабрикалар жоқ. Міне осымен енді жүннің барлығы өтпейді. Бүгінгі таңда 38 мың тонна жүн өндіріледі. Соның 7-8 мың тоннасы өңдеуге барады. Оның 2-3 тоннасы ары кетсе шетелге шығады. Оны алып жатқан Қытай. Ал қалған жүннің бәрі өртеліп іріп-шіруде. Оны пайдаға жарататын қазақстанда өндіріс орыны жоқ. Енді өтіп жатқан кімнің жүнін десеңіз, 10 мың тонна жүн ол ірі шаруашылықтардікі. Мысалға, «Шаңырақ» ЖШС, «Хильниченко» ЖШС бар. Солардың ұйымдасқан жүні таза, біркелкі сондай жүндерді жинап алады. Ауылдағы жүнне ешкім тиіп жатқан жоқ. Енді дайындау, өңдеу кантораларын ашайық, оған ақша берейік, сатып алған процесіне, сосын клашировка жасайтын үстелі бар және де тағы басқа құрал-жабдықтары, сарайы бар деген сияқты 25%-бен жүн дайындасын деген инвест проекті бар. Оны да жасап жатқан ешкім жоқ. Өйткені біріншіден жүнді қырыққанда кім көрінген қырқады. Біреуі жоғары, біреуі төмен, әлгі жүнін жұлған тауықтай қылады. Сосын ақ жүнді, қара жүнді, ескі жүнді бәрін араластырып, мешекке сала салады оны кім алады. Жүн таза болуы керек, дұрыс қырқылу керек. Екінші, мен заготовитель боп ашайын, сервистік дайындау орталығын құрайын. Жаңағы дүниенің бәрін 25% арзандатып алайын, жүнді дайындайын. Ал, енді қай жаққа апарам менен оны, кім алады. Бұлда үлкен мәселе. Сондықтан да тоқыма фабрикаларын, дайындау орталықтарын бір жүйеге келтіру керек. ПОШ дейді ғой. (Первичный Обработка шерсти). Мысалғы «Қуат ЛТД», «Шымкент» «Кошмир» кәсіпорындары, жүн дайындайтындарға баға беру керек. Өз критерилерін, талаптарын айту керек. Дайындап жатқан адам барып олармен келісім шартқа отыру керек. Алатынына кепілдік беру керек. Оның екі ортасында шешіп беретін төреші керек. Алмай қойса міне келісім шарттың, ақшасын төле дейтіндей. Егер сол жүйеге келтірмесең онда жүн дайындалмайды. Тері де дәл солай. Ең құрығанда қазақстанда бір-екі фабрика керек. Қаптаған фабриканың қажеті жоқ. Олар жұмыстың аздығынан шығынға ұшырап кетеді. Міне осының

бәрін жүйеге келтірсе болады. Қазақстанда 7 700 000 қой сойылады жылына, соның 200 мыңы ғана шетелге шығады екен. Оның өзін көрші Қытай алуда. Мал терісі де үлкен мәселе ақ қойдың терісі деген талаптары бар. Қара қойдың терісі жарамсыз. Соны мың теңгеммен алып жүр. Қой шаруашылығына қатысты түйіні тарқатылмаған мәселер шаш етекпен асады. Осының бәрін өткен жолғы съезде айтқан болатынымын, - деді Т. Досымбек.

Жалпы, қой шаруашылығы мал шаруашылықтарының ішінде ең ауыры. Қазіргі тенденция қойды азайтып, ірі-қара малға көшу. Сондықтан да көңіл бөліп, ата-кәсіп деп малшыларды кішкене қолдамаса, ірі-қараға көшіп кету мәселесі тұр. Координационный совет құрайық деп жиі-жиі жиын өткізіп жүрміз. Ол жерде тек бір-ақ мәселе, жасанды ұрықтандыру жайлы. Қой шаруашылығының

ды. Осы мәселелер дұрыс болуы үшін қандай критерийлер қажет. 4 критерий бар. 1-ші біркелкі тауар болу керек. Арығы, ақсағы, соқыры жоқ, бірі саулық, бірі қозы емес, сайдың тасындай іріктелген біркелкі болу шарт, 2-ші нарық заманында бәсекелестікке қабілетті тауар, ел қызығып таласатындай, 3-ші өзіндік құны арзан, рентабельдігі жоғары, 4-ші тауарлық түрі жақсы болуы керек. Қараған кезде әдемі болу тиіс. Сонда ғана пайда табасыз. Мысалы Қытайдың кәмпіті сыртындағы қаптамасына қарасаң керемет, ашып жесең аштысы, басқа да біз үйренбеген дәмдері болады. Ал біздің кәмпіттер тәтті де, бірақ тауарлық түрі көңіл көншітпейді. Міне осындай талаптар болса болады. Семинар барысында осындай келелі ойлар айтылды.

Бейнеті көп ұсақ малдың төңірегінде өрбіген жиында малдың жайылым мәселесі де назардан тыс

80% үкімет төлесе 100-200 мың сулы жерге малшылар жерге ие бола қалар еді. Не үшін керек оны қайтадан қазып. Соның бәрін анықтап, кететін шығынынмен жасай салмай ма? Жоқ, бізде тұрған компаниялардың бәрі жаңадан жасау керек дейді. Үкіметтің ақшасы кетіп жатыр, артық шығын. Сонымен-ақ су жүргізсе болады. Миллиардтап теңге жұмсайды. Сосын қазір жер құнарлығы азайып, деградация жүріп жатыр. 90-шы жылдары 6 миллион гектар болатын. Қазір 27 миллионға жетті. Мен облыстарды аралап лекция оқыдым. Орал, Атырау жақтарға барғанда жолда кетіп бара жатсаң мидай дала ауылдар бар. Сосын сұраймын ғой мән-жайды. Немен айналысады деп. «Малмен айналысады. Күніне 11 отар қой шығады. Кешке қарай келгенде жел соқпаса ауылды жарты сағат шаңнан көрмей қаласың» дейді. Ауылдың айналасы деградацияға ұшырап кетті. Ол үшін не істеу керек. Жеке меншікті шаруалардың малын реттеу мәселесін қарау керек. Әрине ауылда мал ұстамасын деген ұғым жоқ. Бақсын, ұстасын, жазға таман шетке шығарып, егін бәрі біткеннен кейін, қысқа таман ауылға әкелсін. Одан кейін жатқан жайылымдардың бәрін есептеп, ауылдың төңірегінде қанша жер бар. Оның қаншасына бағуға болады соның бәрін саралау қажет. Сонда деградацияны кетіруге болады. Ал енді деградация кетті делік. Енді оның құнарын қалпына кетіріп, шөп егу мәселесі тұр. Мысалы: «еркекшөп», «жусан», «изен» шөптер бар. Алайда тұқым шығаратын шаруашылықтар жоқ. Осы бағытта жұмыстар жасалуы тиіс. Осының бәріне 4-5 жыл зерттеу жасап айтып келемін. Президентіміз де қой шаруашылығын дамытып, қой етін көбейту керек деді. Қазақстан дүние жүзінде жер көлемі бойынша 9-шы орында, жайылым көлемі бойынша 5-ші орында. 186 500 000 гектар жер бар жайылымға. Оның 70%

сұрд менің ойымша. Сондықтан да етті типтегі қойдың түрлерін көбейту ләзім. Сосын 22-24 кг-нан 35 кг-ға жеткізсек. Сонда 600 мың қой сатып 25 000 тонна ет өткізуге болады. Сонда бұны экстенсивный дамудан, интенсификацияға ауыстыру деген сияқты мәселелер болады. Қазір шетелге сатып жатқан етіміз, маусымаралық. Көбіне күзде ғана сатамыз. Содан кейін азын-аулақ қана бордақылау алаңы бар. Бұл мәселені шешу үшін бордақылау алаңы мен өңдейтін кәсіпорын бірге жұмыс жасау керек. Үлкенірек бордақылау алаңы салынса, шамамен 5000 орындық, 50 тонналық тоңазытқышымен қойылса. Мысалы он екі айдың 10 айында 2 ай сайын 5 рет 5000 қойдан бордақылап шығаратын болса, сол жеткілікті. Ал ол үшін алаңды салғаннан кейін, жем-шөбін, қарайтын қойшы керек. Қазір, қойдың бәрі жекеменшік күзге таман сатып жібереді. Кім сенің ет комбинатыңа өткізем деп ұстап отырады. Ол үшін дифференциалды баға қою керек. Мысалы қыркүйекте өткізсең, тірі салмақта килограммын 600-ден, қазанда өткізетін болсаң 650, қаңтарда өткізсең 890 теңгеден аламыз - деп қойса елдер күзде сатпай ұстап отыруы мүмкін. Тағы бір-екі ай ұстасам көбірек ұтам ғой деп қойдың қоңын бұзбай семіртіп отырады. Оның да тізбесі жасалу керек. Бұл жағдайда бордақылау алаңы да, сатып отырғандар да, қойды беріп отырғандар да ұтылмау керек. Қазақша айтқанда «қарба да сынбай өгіз де өлмеуі» тиіс. Ветеринарлы жағдайда үш мәселе бар. Бірінші мәселе бізде кадр тапшы. 5000 төңірегіндегі мал дәрігерлері жетіспейді. Қазақстанда базалық шаруашылықтар болған, оларда 7-8 мал дәрігері жұмыс істейтін, жаңадан келгендер алдыңғылардан үйренетін. Ал қазір үйренетін адам жоқ, ондай шаруашылықтар да жоқ. 3-ші мәселе: мал дәрігерлік пункт деген жоқ. Мал дәрігерлері үйінде төсегінің астына дәрі-дәрмектерді тығып қояды. Ал ол заң бойынша қажетті температурада тұру, арнайы жерде сақталуы тиіс. Сол үшін де мал дәрігерлік пункттерді салу қажет. Сондықтан, осы салаға қатты көңіл бөлінбей, революция жасалмай болмайды. Вакциналардың бәрін өзіміз шығаруымыз керек. Мысалы Қырғызстанның, Ресейдің шығарып отырғанын біздер шығара алмаймыз ба? Біз де ғалымдар жоқ па? БиокOMBинаттар жоқ па? Қыл аяғы малдың құлағына тағатын сырғаны Қытайдан аламыз. Вакциналар уақытысында жеткізілмейді. Ол одан сайын ауруды қоздырып жібереді. Жарамдылық мерзімі жазылып тұрады, алайда ертең қандай да бір жағдай болса Қырғызстан мен Ресейге барып кіммен дауласамыз? Ол делдалдар арқылы үш-төрт қолдан өтіп барып, бір-ақ келеді. Сондықтан да әрнәрсе уақытымен болса, кадрға көңіл бөлінетін болса, құрал-саймандарымен, мал дәрігерлік пункттермен қамтамасыз етсе, неге төрткіне келтіруге болмайды. Ветеринария өте маңызды сала. Сол үшін де осы сала басты назарда тұруы керек.

Айтақын МҰХАМАДИ

мәселесі жайлы айтамыз – деген малшаруашылығының докторы осы жиынға тері-жүн алғыштар, шетелге сататындар неге келіп сөйлемейді?! Өйткені үйлестіру мәселесі жоқ. Ылғи айтылатын тек сол мәселелер: ұрықтандыру, санын көбейту. Ал өңдейтін жақ айтылмайды. 1-ші өндіру, 2-ші өңдеу, 3-ші сату. Егер осы үшеуі бірге жұмыс істемесе, ештеңе де болмай-

қалмады. - Жайылым мәселесі бойынша тамаша заң шығарып қойдық. Бірақ ол жұмыс істемейді. Ал жұмыс істемесе оның кімге қажеті бар. Одан кейін суландыру мәселесі бар. Совет үкіметі кезінде шұрық-тесік қып мына «Сары есік» отаудың бәрін қазып тастаған. Құдықтың бәрі тұр ішінде суы бар. Тек қана соның енді, көтеретін установкасымен, насосын орната салса болды. Соның

қой шаруашылығына арналған жер. Осы жердің бәрін игеруіміз керек қой. Мәселе қайтадан қазақты мал, бақтырып тентірету емес, бос жатқан жерлерді игеру.

Жеке меншіктің емес, шаруа қожалықтарының, ірі шаруашылықтардың үлесін көбейтсек түйін шешіледі. Қит етсе шетелге шапқылмаймыз. Шетелден 1 мл. қой әкелем деген ол аб-

ЕЛ АЛҒЫСЫН

*Бұл ағамыз өзі ту-
ралы жазғанды жақсы
көре бермейді екен.
Тілрескеннің өзінде
ағыл-тегіл сапыры-
лып кетпей, жүрегінің
түбінде жатқан сыр-
ларын шым-шымдап
қана шығарып отырды.
Болмысы жұмбақтау,
тылсым сырға толы
көрінді. Ашылып сөйлей
бермейтіндігінен бо-
лар айтарын жұқалап
қана әңгімеледі. Алай-
да, сөзге сараң
кейінкеріміздің, алдына
келгенге көмегін беруден
қашпайтын көңілі ашық,
жомарт жан екенін ел
ішінде айтып жүр.*

Мейірімді меценат ретінде танылған Молдияр НҰРБАЕВ жасаған ізгіліктің қай-қайсысын болмасын жалпақ жұртқа жария қылуды да жаны сүйе бермейтінін айтып қалды әңгіме арасында. Бұ сөзінен түйгеніміз, қай жәрдемін болса да жарнама үшін емес, шынайы жанашырлық ниетімен жасайтыны. Бірақ, ісін өрге дөңгелете білген беделді кәсіпкер ағаның мемлекет қарауындағы мүлікті қайта қалпына келтіріп беруі ерлікке татырлық дүние емей не дерсің?!

ӨҢГІМЕНІ арыдан бастасақ. Әйгілі Төле би «Не қымбат» деген толғауында өмірдегі қымбат құбылыстарды айта келіп: «... Туып-өскен елің қымбат, Кіндік кескен жерің қымбат», - деген ғой. Шынында да туған жер, атамекен - алтын бесігің. Өйткені, ел анасы - туған жер, ер анасы - туған ел боп есептеледі. Туған жердің топырағы да ыстық деген ұғым бар. Бұл - ұлы да қасиетті ұғым. Ауылдан алыстап, жырақта жүрсе де Молдияр Қылшықұлы осы ұғымды басты ұстанымы етті. Өзі туып-өскен Ақсу ауылын бір сәт жадынан шығарған емес. Ағамыздың өзі айтқандай, бұл жер оның кіндік қаны тамған жер. Әр азамат әуелі өзінің туған топырағына тартады. Мұнда оның әкесі, ата-бабалары жатыр. Мүмкіндігінше бабаларының басына барып, құран бағыштауды да естен шығарған емес. Ал оқып, білім көкжиегін кеңейткен мектептің жөні тіптен бөлек қой дейді алтын жүректі аға.

Жиырмасыншы ғасырда Жетісу жерінде Маман байдың балалары Тұрысбек, Сейітбаттал мен Есенқұлдар мектеп ашқаны тарихтан белгілі. Ақсу ауданының Қарағаш дейтін жеріндегі бұл білім ошағы - қазақтағы үшінші мектеп

болған екен. Ал құрылысы Уфадағы әйгілі «Ғалия» медресесінің стилінде салынып, мұнда қазақ, татар мұғалімдері сабақ беріпті. Бұл мектепте қазақтың Ілиясы (Ілияс Жансүгіров) оқып білім алған. 1935 жылы мектеп Ақсуға көшіріледі. Кейін оған «Мамания» деген дәудей ат берілген. Жүз жиырма жылдық тарихы бар мектепте бұрын 1000 бала оқыса, бүгінгі таңда мұндағы бала саны 300 ғана. Ал мектеп 640 оқушыға ар-

шығып, ескіріп қалғанын көргеннен-ақ жаным жай таппады. Елу бес жылдан бері жөндеу көрмеген мектепті бір уақыт көз-алдыңызға елестетіп көріңізші. Терезесінен жел үрлеп тұр. Жылыту батареялары да ескірген, жарығы жоқ. Тура 41-і жылдағы мектепті көргендей болдым. Бұл қараша айы еді. Содан тозығы жеткен 168 терезені түгел пластикке ауыстырып, жылу батареяларын

төбесін жөндеу қалды. Соны жасап бітірсек, мектептің эпопеясы осымен тәмамдалады. Ал алдағы уақытта ауыл балалары үшін спорт кешенін салсам ба деген ой бар. Ол да мектеп маңынан болуы тиіс. Бұл идеяны біздің ауылға арнайы барған олимпиада чемпионы, қазақтың батыр ұлы Жақсылық Үшкемпіров пен әлем чемпионы даңқты батыр Дәулет Тұрлыханов та қолдаған болатын. Өзіңіз ойлап қараңыз, Ақсу деген алақандай ғана ауылдан, «Мамания» дейтін тарихи мектептен ертең еліміздің туын әлемге әйгілейтін спорт шеберлері шықса керемет емес пе?!

МҰНЫМЕН қоса Молдияр аға мектепке 10 жаңа компьютер мен «Нива» маркалы автомобилін де сыйға тартыпты. Ал мұның бәрін байлығының асыптасығанынан емес, кіндік қаны тамған ауылының қамы әрі азаматтық парызы деп санайтындығынан. Айтуынша, ауылға келіп тіршілік етемін деген адамға барлық жағдай жасалуы тиіс. Ол үшін мектебі жақсы, жайлы болса, инфрақұрылым болса, жол жөнделіп, ауыл балалары үшін спорт кешендері салынса, ауылдың тұрмысы қайта жанданары сөзсіз.

— Әр адам үшін өзінің туған жері ыстық. Туған жерінен асқан жер жоқ — дейді кәсіпкер аға. — Ата-бабамыз аманаттап кеткен біздің жеріміз ұшқан құстың қанаты талатын, жүгірген аңның тұяғы тозатын Алтайдан Атырауға дейін, Алатаудан Арқаға дейін жалғасып жатқан кең байтақ атырап. Осынау ұлан-ғайыр даланы көзінің қарашығындай қорғау, шексіз сүю, әр тауы түгілі тасын да қастерлеу басты міндетіміз болып табылады. Әрине, қазақ баласы үшін байтақ жердің қай пұшпағы болса да ыстық қой. Дегенмен, кіндік қаны тамып, өсіп-өнген жерің саф алтыннан да қымбат. Мен үшін сондай қымбат жер сұлу табиғаты, терең тамырлы тарихы бар. Асан қайғы бабамыз «Жер жәннәті» деп баға берген Жетісу жері. Ауылымнан жырақтап кетсем де жүрегімнің түбінде туған елге деген сағыныш оты жанып тұр. «Ағынды менің Ақсуым» деп жыр дүлдүлі Ілияс Жансүгіров атамыз жырлап кеткен Ақсу өзенінің баурайында кіндік қаным тамып, дүниеге келгенімді әрқашан мақтанышпен айтып жүремін, әрі басыма қонған бақ деп білемін — деп туған жері жайында ой толғаған алтын жүректі ағамыздан Құдай қосқан қосағы Алтынсара төтеміз туралы да айта отыруын өтіндік.

— Ол да Ақсудың қызы. Жоғарыда айтқанымдай «Мамания» мектебінің түлегі. Мен орыс, ол қазақ сыныбында оқыды. Бір-бірімізді жақсы көріп, мен әскерден келген бойда шаңырақ көтердік. Шынымды айтсам Алтынсараны маған жар еткен Аллама сансыз шүкіршілік айтамын. «Жақсы әйел ер көңілін өсіреді, Жаман әйел ер отын өшіреді» демекші, басыма талай қиындық туған сәттерімде құлазыған көңілеге демеу бола білген, шаңырағымның отын өшірмей түтетіп отырған, бүгінде осы деңгейге жетудімің өзі сол кісінің арқасы дер ем. Мен басқару ісімен шұғылдансам, ол істің ілгері жылжуы мен қаражат жағына жауапты адам болып табылады. Бір басында екі бірдей мамандығы бар. Оның бірі қаржыгер және құрылысшы. Қандай іс болмасын ақылдасып, бірге шешеміз. Мен оны қаржы министрі деймін. Құдай берген үш баланы, бір ұл мен екі қызды тәрбиелеп, олардан немере сүйіп отырған жайымыз бар, - дейді алтын жүректі аға.

нап салынған. Осы білім ошағынан Молдияр аға мен жары Алтынсара апайымыз да білім алды.

— Аталмыш мектепті 1967 жылы бітірдім. Жарты ғасырдан ұзақ тарихы бар білім ұясының мүшкіл халін алғашқыда балам мен әйелім көрді, — деп жалғады әңгімесін аға. — Одан кейін өзім бардым. Оқып-тоқыған мектептің тоз-тозы

қалпына келтірдік. Шама-шарқымызша, қалтамыздың қалыңдығына қарай құрылыс жүргіздік. Бұл жұмыстарды біткенше қыс түсті де кетті. Ал, шатырын жауып, ауласын асфальттап, бақшасын көгалдындыру жұмыстарын быыл жалғастырдық. Қысқасы ескі мектептің еңсесін қайта тіктедік десем, асыра айтқандық емес. Ендігі мектепішілік спортзалдың

КӘСІБІ -НӘСІБІ

АЛҒАН АҒА

АҒЫНАН жарыла бермейтін ағамыз ата-анасы туралы айтқанда жанардағы жасын ірки алмады. Жақсы адамның жабырқаған жүзіне қарап әңгімені басқа арнаға бұрғым келген. Алайда....

— Әкем — Қылшық Нұрбаев, анам — Қатила Нөкербаева, екеуі де оқымаған адамдар еді, — деп әңгімесін ары қарай ербітті. — Әкеміз байдың тұқымы болған. Бірақ оның «Бізді құртқан өкімет» дейтін сөзіне қарағанда, өмірден қиындықтың дәмін ерте сезінгенін байқайтынмын. Бес жыл бойы еңбек армиясында болып, келген соң колхоздың жұмысына араласқан. Анамыз екеуі төрт баланы, үш ұл, бір қызды өсіріп жеткізді. Бәріміз орысша оқыдық. Неге десеңіз, әкеміз армияда жүріп орысшаның азабын көп тартқан сыңайлы. Өзі қиналған соң балаларым орысша да білсін деген болар. Өте талапшыл және қатал адам болды. Ал анам өте момын және көп сөйлемейтін еді. Менің мінезімдегі қаталдық әкемнен, ал көп сөйлеуді ұната бермейтінім анамнан жұқса керек. Әкем 1982 жылы өмірден озды. Бір жылдан кейін басымызға қиындық туды. Он жеті жыл бойы ағайыннан қол үзіп қалдық. Ойлап қарасам бізді бір тудың астына жинап, жан-жаққа шашыратпай ұстап отырған әкемнің арқасы екен... Өкінбейтін адам болмайды, тегінде. Өмір болған соң бұлтағы көп. Бір бұлтағында қиыншылық көресің, енді бірде жақсылық дегендей. Қазіргі таңда бәріміз біргеміз. Қолымнан келгенше алыс-жақын туыстың бәріне бірдей қол ұшын беруге тырысып бағамын.

Өмірлік-жолымда мына бір хадистегі сөзді есімнен еш шығармай келемін. «Ең алдымен өз басыңды ойла, өз басыңды дұрыстап алсаң, ағайын-туғаныңа болыс. Одан артылса еліңе болыс деген». Жасым жетпіске көп қалды. Хал-қадірімше туған ауылыма, ондағы бірге оқыған достарым, таныс-туыстарыма дейін көмек беріп келемін.

Өткені жайында орамды ой қозғаған аға адамның басына түскен қиындығы өмірлік сабақ, жапа көрмей, жақсылық жоқ екенін де тілге тиек етті. Алып Алматыға қоныс тепкен 1999 жылдары Молдияр ағаның басынан түрлі қиындықтар өтті. Бұл қалаға байысам деп келмеді, тіпті алдына белгілі бір мақсат та қоймады. Ердің жасы елуде өз кәсібін ашып бастағанымен, бес жыл бойы кесе-көлденең келіп, ісін алға бастыруға мүмкіндік бермей келген кедергілермен алысып келді. Қайтпас-қайсарлығы мен төзімділіктің арқасында бәрін де жеңіп, диттеген ойын іске асырды. Яғни, өз кәсібін дөңгелетіп отырған результативті кәсіпкер атанды. Құрған серкітестікте алғашқыда санаулы адам жұмыс істесе, қазіргі таңда 300 адамды жұмыспен қамтып, үш мезгіл тегін тамақ беріп отырған жайы бар. Тіпті осы мақсатта жұмысшылар үшін арнайы кафе де ашты. Мұнымен қоса тегін жатахана салып, тұрғын жаймен де қамтыды.

ОН тоғыз жыл бойы мемлекеттен бір тиын алмай-ақ газ тарту жұмысын жандандырып келетін ағаның бұл істі несие алып бастағанын бірі білсе, бірі білмес сірә да. Несие алып, несібесінен қағылып жүргендер көп. Бірақ Молдияр аға кәсібін жандандыруда бір емес, бірнеше несие алып, шаруасын дөңгелетіп әкетті. Айтуынша, Алматыдағы үйін бірнеше мәрте жалға қойып, соның ақшасын газ тарту жұмысына құйған. Осылайша жолы болған аға 11 компанияны, одан кейін «Газ

шаруашылықтарының қауымдастығын» құрды. Бүгінде Алматы қаласы мен Алматы облысының Талғар, Қарасай және Жамбыл аудандарын көгілдір отынмен қамтамасыз етіп отырған жайы бар.

«Бұл жасқа келгенше жақсы өткіздік пе, жаман өткіздік пе, әйтеуір бірталай өмірімізді өткіздік: алыстық, жұлыстық, айтыстық, тартыстық — әурешілікті

не беремін» деген ұстаныммен келеді.

Осы уақытқа дейін талай мықты қызметке шақырса да мұның бәрінен бас тартқан ағаның жағыз ғана ойы болды: ол өзімен-өзі жүріп, халыққа болысу ғана. Ал ел ішінде оның бұл ісін мақтан ететіндер көп. Тіпті жасап жатқан ісіне риза болғандар ағамызға мынадай жыр жолдарын да арнапты.

*Рухы күшті, ішкі дүние және бай.
Әлдекімдей кеуде көріп тұрмайды,
Келсе біреу қарсы алады баладай.
Атымтайдай жаны жомарт, қолы ашық,*

*От шашады көзіндегі қарашық.
Шаруаңызды қолдан келсе тындырып,
Тіл табысып кетер Сізбен жарасып.
Ауылдарда бүгін оның досы көп,
Отырмайды тындырғаным осы деп.
Еш адамға жан жылуын аямас,
Тұрған кезде көңілінің қошы кеп.
Ел мақтаса мақтауға ол тұрады!
Таусамалы мекенжайы, тұрағы.
Ертелі кеш тірлік етіп, шаршамас,
Елге қызмет ету — оның ұраны!*

...Елге қызмет етуді басты ұраны еткен аға : «Кәсіпкерлер мемлекеттен алуды ғана емес, бір уақыт мемлекетке беруді де естен шығармаған жөн» екенін тағы бір қадап айтты. Сонымен қатар ол өзін ұлтын ерекше сүйетін ұлтжанды азамат деп есептейді. «Сөзім пафосты естілер, дегенмен елге, ұлтқа, мемлекетке аз болса да септігін тигізер іске мен қашан да даярмын» дейді ол.

Әңгіме барысында Илияс Жансүгіровтің алып ескерткішін орнатып жатқаны рас па, жоқ әлде бұл елдің қауесеті ме деген сөзімізге орай: «Атамыздың 125 жылдығына орай аудан орталығына ескерткіш орнатсақ деген идеяны ұлым айтты. Бірден келісім бердім. Қазіргі таңда дайын тұр. Құдай қаласа ақынның тойында салтанатты түрде ашылуы болмақ», — деді кәсіпкер аға.

Молдияр ағаның ауылы үшін жасаған ісіне тәнті болған елімізге белгілі жазушылардың бірі: «Бұл заманда ондай адам да бар ма еді?» деп таңырқапты.

«көре-көре келдік» демей ме данышпан Абай. Сол айтқандай, көпті көрген аға айқасып, шайқасып, тартысып жүріп бір Алланың көмегімен өзінің биік шыңына көтерілді. Өзі айтқандай, дүниені елдің қарғысымен емес, алғысымен жинады. Мемлекеттің ақшасын алып, кеудесіне орден тақпады. Бәріне өзінің адал еңбегімен жетті. Өмір-жолында «Елім маған не береді деп емес, мен еліме

*Молдиярды білгің келсе — сұраңыз,
Жан семіртер жақсы ісіне куәміз.
Газ жүргізу, асфальт төсеу...дейсіз бе,
Жақсылығын көріп жүрміз мына біз!
Еңбекпенен көзін ашқан жасынан,
Көп қиындық өткен оның басынан.
«Еңбек етсең емесің» деп айтқандай,
Бүгін оның абыройы тасыған.
Жас болса да ақыл-ойы данадай,*

Расында да, мемлекет жөндеп бермеген мектепті меценаттың жөндеуі кімкімді де таңырқатып, таңдай қақтыртпай тұра алмасы анық... Ал адал ниет, шын жүректен жасаған жақсылықтан алған алғыс абыройдың биік шыңына көтеріп, алға жетелейтіні анық. Ендеше, асыл ағаның осы абырой биігінен аласармауын тіледік.

Сарби ҚАСЫМБЕКҚЫЗЫ

Так как школа основное звено всей системы образования, именно здесь надо подготавливать почву для обучения и воспитания поликультурной личности, создать условия для формирования полиязыковой личности. Центральной фигурой школы, которая реализует все планы и программы, является учитель. Считаю, что учитель должен начинать с себя, а не ждать помощи, заниматься самообразованием.

В современном казахстанском обществе владение казахским, русским и английскими языками становится неотъемлемым компонентом личной и профессиональной деятельности человека. Полиязычное образование нужно для воспитания конкурентоспособного специалиста, коммуникабельной личности, способного жить в мире и согласии, уважающего прежде всего свою культуру и культуру других. Программа полиязычного образования, внедряемая в Казахстане, является уникальной, так как обучение на трех языках вводится одновременно и параллельно.

Количество языков, на которых человек может свободно излагать свои мысли, всегда было одним из показателей образованности и уровня культуры, а в некоторых странах и показателем гостеприимности. Язык, являясь средством общения, формирует ребенка как личность. Именно через язык ребенок познает культуру, традиции, национальное достояние, богатства, унаследованные от предков. Изучая языки других народов, ребенок не только просто узнает слова, как они звучат и что они означают, но и глубже познает культуру этих народов, их обычаи, традиции, знакомится с устным народным творчеством, националь-

ТРЕХЪЯЗЫЧИЕ ПОЛИЯЗЫКОВОЙ ЛИЧНОСТИ ШКОЛЬНИКОВ

Трехъязычие для меня - не только высокая цель, поставленная нашим Президентом, понятие «трехъязычие» для меня, как для педагога, наполнено ещё и некоторыми аспектами профессионального плана.

ными играми. И через познание многообразия мировой культуры формируется чувство любви к Родине, гражданский патриотизм, гордость за свой народ и свой язык.

Уже давно практикую проведение школьных мероприятий на трёх языках. Например, при знакомстве с творчеством У. Шекспира, провела театрализованный школьный вечер с учащимися 10 классов (русских и казахских), где учащиеся говорили на трех языках. Для моих учеников стало привычным быть ведущими различных мероприятий на трёх языках. Организуя внеклассные мероприятия, я создаю условия для укрепления между предметных связей, например, английский язык – музыка – основы актерского мастерства, а также для более глубокого проникновения в культуру

стран изучаемого языка. Все это без сомнения способствует расширению языковой и коммуникативной компетенции учащихся и укрепляет положительную мотивацию к изучению английского языка. Провожу интегрированные уроки. Помогает мне в этом применение инновационных педагогических технологий, развитие критического мышления.

Я уверена, что разумное, грамотное и правильное внедрение полиязычия даст

возможность выпускникам наших школ быть коммуникативно-адаптированными в любой среде, поможет стать конкурентоспособными, даст молодежи ключ к мировым рынкам, науке и новым технологиям, создаст условия для конструктивного сотрудничества в мировом сообществе.

Б.К. САЙЛИБЕКОВ,
учитель русского языка и литературы
школы №7 имени К. Ушинского
города Талдыкорган.

МОШЕННИКИ...

СЕГОДНЯ МЫ ВСЕ ЧАЩЕ СТАЛИ СЛЫШАТЬ ЖАЛОБЫ ЛЮДЕЙ О МОШЕННИЧЕСТВАХ, СВЯЗАННЫХ С БАНКОВСКИМИ КАРТАМИ, СЧЕТАМИ И ДЕПОЗИТАМИ...

В Национальном банке РК также отмечают увеличение обращений по этим вопросам. Способов мошенничества - множество. Эксперты рассказали о реальных случаях мошенничества и поделились набором простых действий, которые помогут обезопасить ваши деньги.

Пример №1 Лжепокупатели звонят продавцам, заявляя, что хотят купить товар и готовы внести предоплату. При этом злоумышленники, представляясь бухгалтерами или директорами фирм, просят указать ряд реквизитов: ИИН, номер телефона, к которому привязана карта, номер банковской карты, номер текущего или сберегательного счета. Когда продавец указывает реквизиты, они просят продиктовать код из SMS-сообщения, отправленного на номер, якобы для активации перевода денег. После получения кода мошенники меняют номер телефона в интернет-банкинге клиента и

выводят деньги со счетов. Эксперты отмечают, такой способ особенно актуален при продажах на торговых интернет-площадках, где никто не контролирует взаимоотношения продавца и покупателя. Поэтому при совершении любых операций на таких ресурсах необходимо помнить несколько основных правил: 1. Ни при каких обстоятельствах не отправляйте незнакомым людям ваши персональные данные, включая копии документов, удостоверяющих личность. 2. Никогда не передавайте и не публикуйте (в том числе в социальных сетях) реквизиты платежной карты: 16-значный номер, имя держателя, срок действия, CVV/CVC-код (трехзначный номер на тыльной стороне карты). 3. Никому не сообщайте SMS-коды для авторизации и подтверждения операций, в том числе сотрудникам банка. 4. Не передавайте свои банковские карты третьим лицам (даже родственникам), в том числе для проведе-

ния платежей в кафе и ресторанах. 5. В случае утери карты сразу же блокируйте ее и приостанавливайте все операции, позвонив на горячую линию банка, также желательно посетить отделение банка в кратчайшие сроки с целью блокировки счетов. 6. Сотрудники банков никогда не звонят первыми клиенту с требованием предоставить данные по карте либо полученные SMS. Любое общение по данным вопросам инициируется исключительно клиентом. 7. Если вы совершаете платежи и покупки с использованием банковской карты через Интернет, не открывайте подозрительную почту и не переходите по неизвестным ссылкам. В них может содержаться вирус, способный дистанционно передать мошенникам информацию с вашего компьютера. 8. Подключите услугу мобильного банка, который за символическую ежемесячную плату присылает на мобильный телефон владельца карты информацию по всем изменениям счета и совершенным транзакциям. Так вы сможете оперативно отследить подозрительные операции по вашей карте.

Пример №2 Вы потеряли или, что хуже, у вас украли мобильный телефон. Мошенники могут снять деньги либо совершить оплату с ваших счетов путем регистрации в интернет-банкинге по номеру украденного телефона или по просту зайдя в уже установленный мобильный банкинг или мобильное приложение. В таком случае необходимо сразу же: 1. Заблокировать свои счета путем обращения в call-центр банка или посетив ближайшее отделение банка; 2. Параллельно необходимо заблокировать номер украденного телефона через мобильного оператора; 3. В случае кражи телефона - написать заявление в пра-

ловке! Берегите свои персональные данные, в случае обнаружения их пропажи - немедленно блокируйте счета, номера телефонов, привязанные к ним, и обращайтесь в правоохранительные органы.

А.МУРАТКЫЗЫ.

Бейсенбі - Четверг, 10 қазан

ХАБАР

06.00. 02.00 ҚР ӘНҰРАНЫ
06.00 «Қызық times»
07.00 М/с «Тобот»
07.30, 08.10, 09.10 «Таңғы хабар»
08.00 Жаңалықтар
09.00 Новости
10.00, 22.15 Телехикая «Пауза»
10.50, 17.00 Т/с «ӨЗ ҮЙІМ»
12.00 Жаңалықтар. Новости
12.25 Народный контроль
13.00,Т/с «Самара»
14.30, Дневник, шоу талан-
тов
15.00, Тұсаукесер
«ТӨРЛЕТІҢІЗ»
16.10 Тарих. Тағдыр. Тұлға
18.00, 23.00 Листопад
19.30 Қортынды жаңалықтар
20.00 Сериал «Разия»
20.50 Открытый диалог
21.00 Итоги дня
21.40 Т/х «МӘДЕНИЕТ ҮЙІ»
00.30 «МАХАББАТЫМ
ЖҮРЕГІМДЕ-2»
01.15 «Менің тағдырым»
деректі драмасы
01.45 Әсем әуен

АСТАНА

06.00, 05.00 «Ән мен әзіл»
06.30, 03.00 «Күлдірген»
әзіл-сықақ
07.00, 20.00 Жаңалықтар
07.30, 20.30 «Новости 20.30»
08.00, 13.00 М/ф «Маша и
медведь»
10.00, 22.00 Т/х «Абысын-
дар»
11.00 Т/х «Бір болайық»
12.20 М/ф «Кунг-фу Панда»
13.20 Сериал «Вероника. По-
тоерянное счастье»
15.20, 00.00 «Кешіккен хат»
18.00 «Шімен апаның хикая-
лары»
18.40 «Жүрек сыры»
21.00 Т/х «Үмітінді үзбе»
23.00 Т/х «Жаза»
02.00 «Отбасы»
04.00 Сырты бүтін

7 КАНАЛ

06.00 «Той базар»
06.40 «Той заказ»
07.10, 18.00 «Басты
жаңалықтар»
08.00 «Доброе утро»
11.00 «Мужское/женское»
12.00 «QALAYUM LIVE»
15.45 «На самом деле»
16.50 «Пусть говорят»
18.00 Басты жаңалықтар
18.45 «Бір сұрақ»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВО-
СТИ»
20.45, Т/с «Невский»
22.00, «П@УТИНА»
22.50 Т/с «Другой майор
Сколоков»
01.00 «Ночной кинтеатр ОТ-
ЧАЯННЫЕ»
02.15 «П@УТИНА»
03.15 «Бір сұрақ»

КТК

07.00 ҚР ӘНҰРАНЫ
07.05 «КТК» қоржынынан»
ойын-сауық
07.20 Кешкі жаңалықтар
07.50, 02.30 Т/х «Женнеттің
көз жасы»

Жексенбі - Воскресенье, 12 қазан

ХАБАР

06.00 «Тамаша»
06.50 Концерт
08.45 «Самопознание»
09.00 М/ф
10.30 «Топжарған»
12.00 Тайны. Судьбы.
Имена.
12.50 Мегахит «Опасный
Бангкок»
14.30 Т/х «Пауза»
17.30 Концерт
19.20 «Central Asia`s God
Talent»
21.00 «7 күн»
22.00 «Большая неделя»
23.00 Мегахит «Ханна. Со-
вершенное оружие»
00.50 «Национальная гео-
графия»
01.40 Әсем әуен

08.30 Т/ф Жат туыстар
(Қайталау)
09.30 Новости
10.10, 21.40 «ШЕФ-4»
12.20, 23.50 Х/ф «Осколки»
14.35 «Исчезнувшая»
15.35, 01.30 «Өкініш»
18.00 Т/х «Қара Теңіз»
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00, 03.40 «Астарлы
ақиқат»
03.45-04.30 «КТК»
қоржынынан» ойын-сауық

ЖЕТИСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.25 «Жыр-тамшы»
07.30 «Таңжарық» /тікелей
эфир/
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Арнайы репортаж»
10.20 «Әлемнің үздік карти-
налары»
10.30 «Ұлт пен рух»
11.00 «Бірінші ханым» теле-
хикаясы 23-бөлім
11.45 «Бала-базар»
12.00 «Денсаулық»
12.30 «Қателік»
12.45 «Тарихнама»
13.00 «Шашу»
13.50 «Жыр-тамшы»
14.00 «Ұлылық ұясы»
14.25 «Әлемнің үздік карти-
налары»
14.30 «Спорт-тайм»
15.00 «Әсем әуен»
15.30 Д/ф «Ғажайып
мәдениет»
16.00 «Ән шырқайық»
16.40 «Құтқару қызметі»
17.00 Жаңалықтар
17.15 «Тарихнама»
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени
қазынасы»
18.00 «Шашу»
18.45 «Әлемнің үздік карти-
налары»
19.00 «Тұжырым» /тікелей
эфир/
19.30 «Қазақ әні»
20.15 «Әсем әуен»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Тілсақшы»
21.30 Новости
22.00 «Бірінші ханым» теле-
хикаясы 24-бөлім
22.45 «Әсем әуен»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости

7 КАНАЛ

06.00 «Гу-гулет»
06.40, 21.05 «АЗУЛЫЛАР
ӘУЛЕТІ»
07.40, 17.10, 03.45 Т/х
«Элиф»
08.50 М/ф «Черепашки-
ниндзя»
09.25 «О самом главном»
10.40, 01.25 «Вокруг света за
монетой»
11.50, 00.10 «Новый день»
12.50, 19.20 Т/с «Крепост-
ная!»
13.50, 18.15 «Спецотряд
«Шторм»
15.10, 22.05 Т/х «ЗЫН-ЗЫН
Күлпәш»
16.00, 03.00 Т/х «Жаңа келін»
20.30, Сериал «Гранд»
21.00 Лоторея 777
23.40 «Сәлем Шоу»
02.00 «KZландия»
04.30 «Айнаолнайн»

АСТАНА

06.00, 01.45 «Ән мен әзіл»
06.30 «Қаламгер»
07.00, 03.45 «КазНет»
07.30 «Біздің ауыл-2»
08.00 М/с
10.00, 22.10 «Абысындар»
11.00 «Bas times» шоуы
12.50 «Шімен апаның
хикаялары»
14.4 0 Той жыры
15.20 Х/ф «Бэтмен: Начало»
18.40 «Әзіл кеші»
20.00 «Саяси ринг»
21.00 Т/х «Үмітінді үзбе»
23.00 «Оңай емес»
23.45 Х/ф «Пай, пай, қыз»
02.45 «Сырты бүтін»
04.40 «Күлдірген»

Жұма - Пятница, 11 қазан

ХАБАР

06.00,02.00 ҚР Әнұраны
06.00 Қызық Times
07.00 М/с «Тобот»
07.30, 08.10, 09.10 «Таңғы
хабар»
08.00 «Жаңалықтар»
09.00 «Новости»
10.00 Т/х «Пауза»
10.50 Т/Х «Өз үйім»
12.00 Жаңалықтар. Новости
12.30 Біздің назарда
13.00 «Самара»
14.30 ХабарLine
15.00 «Төрлетіңіз»
16.00 Ток-шоу «Давайте гово-
рить» с Айгуль Мукей
17.00 «Мектеп» Д/Д
17.30 «Религия. Сегодня»
18.00 Сериал «Листопад»
19.30 Қорытынды жаңалықтар
20.00 Сериял «Разия»
20.50 Новый курс
21.00 Итоги дня
21.40 «Топжарған»
23.15 «Khabar boxing»
01.00 «Әсем әуен»

АСТАНА

06.00, 05.00 «Ән мен әзіл»
концерт
06.30,03.00 Күлдірген
07.00, 20.00 Т/х.
«Жаңалықтар»
07.30, 20.30 «Новости 20:30»
08.00 М/ф «Маша и медведь»
10.00, 22.00 «Абысындар» Т/х
11.00 Т/х «Бір болайық»
12.20 «Айтарым бар»
13.20 Сериал «Вероника по-
терянное счастье »
15.20,00.00 Т/х «Кешіккен
хат»
18.00 «Шіман апаның хикая-
лары»
18.40 Т/Х Жүрек сыры
21.00 Т/х. «Үмітінді үзбе»
23.00 «Жаза»
02.00 «Отбасы» хикаясы
04.00 Сырты бүтін

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Той базар»
06.45, 18.00 Басты
жаңалықтар
07.45 Жұма уағызы
08.00 «Доброе утро»
11.00 «Мужское/Женское»
12.00 «Қалаулым»
14.55 Х/ф «Дорога ведущая к
счастью»
16.50 «Жди меня Казахстан»
18.45, 03.00 «Заң сөйлесін»
20.00 Главные новости
20.45 Поле чудес
22.00,00.00 Сериал «Шрам»
23.00, 02.00 Паутина
04.00 Той заказ

КТК

07.00 ҚР ӘНҰРАНЫ
07.05 КТК қоржынынан
07.20 Кешкі жаңалықтар
07.50, 02.15 Т/х. «Женнеттің
көз жасы»
08.30, 17.00 Т/Х «Жат туы-
стар»
09.30 Новости
10.00 «Шеф-4»
12.20 Х/ф. «Осколки»
15.35, 01.15 «Өкініш» т/х

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Волчий зал»
06.50, 03.45 «Тамша сити»
07.45 «Сенбілік жаңалықтар»
08.15 «Ұшқалақ»
08.40 «Воскресные беседы»
08.55 «Х/ф «Джинн»
12.50 «Контент»
13.30 «Ералаш»
13.45 Фильм –катастрофа
«Наводнение»
18.00 Басты бағдарлама
18.35, 02.45 «Кеш қалмайық»
20.00 Аналитика
20.55, 23.00 «Знахарь»
22.00, 02.00 «Паутина +»
01.00 «Жизнь других»

КТК

07.05 «Мұңды жүрек» К/ф
08.50, 19.30 «Қарапайым-
ханшайым»
09.50 «Смеяться разреша-

18.00 «Қара теңіз» т/х
19.30 «Кешкі жаңалықтар»
20.00 «Қарапайым-ханшайым»
21.00 « Вечерние новости»
21.40 Х/ф. «Барсы»
02.40 «Әйел қырық шырақты»
03.30- 04.20 «КТК
қоржынынан»

ЖЕТИСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.25 «Жыр-тамшы»
07.30 «Таңжарық» /тікелей
эфир/
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Тілсақшы»
10.20 «Әлемнің үздік картина-
лары»
10.30 «Тұжырым»
11.00 «Бірінші ханым» теле-
хикаясы 24-бөлім
11.45 «Әсем әуен»
12.00 «Қазақ әні»
12.45 «Тарихнама»
13.00 «Шашу»
13.50 «Ән-тарих»
14.00 «Туржорық»
14.25 «Әлемнің үздік картина-
лары»
14.30 «Әдебиет пен адамзат»
15.00 «Әсем әуен»
15.50 Мультфильм
«Қарлығаштың құйрығы неге
айыр?»
16.00 «Ел қамы»
16.45 «Жетісу ақын-
жыраулары»
17.00 Жаңалықтар
17.15 «Әсем әуен»
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени
қазынасы»
18.00 «Шашу»
18.45 «Әлемнің үздік картина-
лары»
19.00 «Желі-KZ»
19.30 «Бай-қуатты болайық»
20.10 «Үшінші көз»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Ел мен жер»
21.30 Новости
22.00 «Зерделі отбасы»
22.45 «Әсем әуен»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости

7 КАНАЛ

06.00 «Гу-гулет»
06.40, 21.05 «Азулылар
әулеті»
07.00,05.15 «Айнаонлайн»
07.40, 17.10,04.30 Т/х. «Элиф»
08.450 М/ф «Черепашки-
ниндзя»
11.50 Новый день
12.50 Сериал «Крепостная»
13.50 Сериал «Спецотряд
Шторм»
15.10, 22.05 Т/х.«Зың-зың
Күлпәш»
16.00, 03.00 Т/х. «Жаңа келін»
18.15, 23.05 Скечком «Q-елі»
18.45 Х/Ф «Кластастар»
20.30 Сериал «Гранд»
21.00 Лоторея «777»
23.40 Salem show
00.10 Х/Ф «Ограбление на
бейкер стрит»
02.40 KZландия
04.30 Айнаонлайн
18.30 х/ф «Замуж в 30»
20.30,21.05 Сериал «Гранд»
00.00 Х/Ф «Иностранец»

ется»
11.00 Х/ф «Добро пожало-
ватьна Канары»
15.20 «Өкініш» Өзбек т\х
20.30 «Дау-дамайсыз»
21.00 «Портрет недели»
22.00 «Слуги народа»
22.30 «Счасиливая серая
мышь»
00.30 «Я стесняюсь своего
тела»
03.00 К/ф «Ұры»
03.30 «Басты рөлде»
03.55 «Көріпкел»

ЖЕТИСУ

09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Бағбан»
10.20 «Тыңдашы, айналайын»
10.30 «Жетісу зертханасы»
11.00 «Өмір әні»
11.45 Мультфильм «Ақсақ
құлан»
12.00 «Жүрек сөзі»

Сенбі - Суббота, 12 қазан

ХАБАР

06.00,01.50 ҚР Әнұраны
06.00 Тамаша
06.45 Концерт» «Айхай 25»
08.30 Әзін өзі тану
08.40 Шебер аспаз
09.05 Семейный фильм
«Джунглий зовут: В поисках
Марсупелами»
10.50 Д/ф. «История в ка-
драх»
11.20 «Жұлдызды жекпе-жек»
13.05 «Қарақатпен шай»
13.50 Премьера! Шоу талан-
тов «Central Asias Got Talent»
15.30 Т/х. «Мәдениет үйі»
18.00 Кино «Космос между
нами»
20.00 Қызық Times
21.00 «7 күн»
22.00 Мегахит. «Опасный
Бангкок»
22.30 National geographic
00.40 Тарих. Тағдыр. Тұлға
01.30 Әсем әуен

АСТАНА

06.00,03.00 «Ән мен әзіл»
06.30,02.30 KazNet ғаламторға
шолу
07.00 «Әзілстан» жасырын
камера
08.00 М/ф. «Маша и медведь»
10.00,22.10 Т/х. «Абысындар»
11.00 «Q-Travel»
11.30 М/ф.«Кунг-фу Панда:
Удивительные легенды»
13.00 «Шман апаның хикая-
лары»
15.00 Х/ф.«Грех»
17.10 Ел аузында
18.10 Тұсаукесер «Bas Times»
шоу
20.00 «Избранное за неделю»
20.45 «Біздің ауыл-2»
21.10 Т/х. Үмітінді үзбе»
23.10 Х/ф. «Бэтмэн : Начало»
03.30 Сырты бүтін
04.40 «Күлдірген» әзіл сықақ

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Волчий зал»
06.50 Тамаша сити
07.45 Басты жаңалықтар
08.30 Ұшқалақ
09.00 Х/ф. «Весомое чув-
ство»
10.55 Х/ф. «Рассвет на Сан-
торини»
12.50 «Фабрика грез»
13.15 Т/х. «Махаббатым
жүрегімде»
14.00 «Лучше всех»
15.45 Фильм «Каникулы пре-
зидента»
18.00 Сенбілік жаңалықтар
18.35 Кешкі кездесу
20.00 «Главная тема»
20.30,23.00 Сериал «Знахарь»
22.00,02.50 Паутина+
00.30 Х/ф. «С пяти до семи»
03.55 Тамаша сити

КТК

07.00 ҚР Әнұраны
07.05 Т/х «Құдалар-2»
08.00 «Біздің концерт»
08.50, 20.00 «Қарапайым-

Ханшайым» реалити-шоу
09.40 Х/ф. «Барсы»
13.45 Х/ф. «Только не отпу-
скай меня»
18.00 «Асыл ана» Мақсат-
Мақсат дуэтінің ән кеші
19.40 Шаншар
21.00 «Большие новости»
22.00 Х/ф. «Добро пожаловать
на Канары»
01.30 «Тағы басталды» көркем
фильм
02.50 Т/х. «Құдалар-2»
03.45-04.30 «Біздің концерт»

ЖЕТИСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.25 «Жыр-тамшы»
07.30 «Таңжарық» /тікелей
эфир/
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Ел мен жер»
10.20 «Әлемнің үздік карти-
налары»
10.30 «Желі-KZ»
11.00 «Зерделі отбасы»
11.45 Мультфильм
«Қарлығаштың құйрығы неге
айыр?»
12.00 «Бай-қуатты болайық»
12.40 «Үшінші көз»
13.00 «Шашу»
13.50 «Жыр-тамшы»
14.00 «Экорейд»
14.25 «Әлемнің үздік картина-
лары»
14.30 «Диалог»
15.00 «Туған жер» ән
фестивалі 2-бөлім
15.55 Мультфильм «Ақсақ
құлан»
16.05 «Денсаулық» 1
16.30 «Қателік»
17.00 Жаңалықтар
17.15 «Әсем әуен»
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени
қазынасы»
18.00 «Балдәурен»
18.40 «Полиция қызметі»
19.00 «Жетісу зертханасы»
19.30 «Жүрек сөзі»,
20.00 «Ауылдағы ағайын»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Бағбан»
21.30 Новости
22.00 «Өмір әні»
22.45 «Әсем әуен»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости

7 КАНАЛ

06.00 «Қыздар арасында»
06.50 Қуырдақ
07.30, 20.30, 03.30 Гу-гулет
08.00 «Айнаонлайн»
08.30 М/с. «Әуежай»
09.00 М/с. «Фиксики»
09.30 Сериал «Найди меня в
Париже»
10.30 «Вокруг света за моне-
той»
11.40 Сериал «Грант»
14.40 Т/х. «Зың-зың Күлпәш»
18.00 Т/х. «Кәрі келсе – іске»
21.00 Лоторея «777»
21.05 Х/ф. «Блондинка в за-
коне»
23.20 Х/ф. «Легенда»
02.00 KZландия
03.00, 04.00 Скечком «Q елі»
05.00 Жеңіп көр!

21.30 Апта /рус/
22.20 К/ф «ШОҚ пен ШЕР»
23.30 «Әсем әуен»

7 КАНАЛ

06.00 « Қыздар арасында»
06.50 «Қуырдақ»
07.30,20.30 «Гу-гу-лет»
08.00 «Айнаонлайн»
08.30, 09.00 М/с
09.30 Сериал «Найди меня в
Париже»
10.00 «Теле бинго»
10.30 «Вокруг света за моне-
той»
11.40 «Блондинка в законе»
14.10 «Ата –ана. Бала-шаға»
15.50 К/ф «Жақұт жүзік-2»
18.00 Т\х «Кәрі келсе іске»
21.00 Лоторея 777
21.05 Х/ф «Ограбление на
Бейкер стрит»
23.30 Х/ф «Девушка с татуи-
ровкой дракона»
03.00 «Япырай»
04.00 Скечком «Q-елі»
05.00 Жеңіп көр

ӘЛЕУМЕТ

Индустрия саласының көшбасшысы бола отырып, «Шеврон» Қазақстанның болашағын құратын, орта мектептерде және университеттерде оқитын жас ұрпақтың инновациялық стартаптарына қолдау көрсетуді ұйғарды. Осылайша соңғы бес жыл ішінде жүздеген жасөспірім бағдарламалау және әлеуметтік кәсіпкерлік негіздері бойынша интерактивтік оқуларға қатысып, өздерінің стартаптары мен жұмыс орындарын құрып, ғылыми конкурстар мен фестивальдарға қатысты.

Компания жаңа технологияларды, ғылымды қолдайды, жас ұрпақ үшін зияткерлік мүмкіндіктер ашады, қалалық және ауылдық мектептердің мұғалімдерін және тренерлерін оқытады. Бұл жобалардың барлығын STEAM – Science (ғылым), Technology (технология), Engineering (инженерлік іс), Art (өнер), Math (математика) сөзіне біріктіруге болады.

ITeachMe. TeachMe инклюзивтік білім беру жобасы мүмкіндіктері шектеулі жастарды оқытуға бағытталған. Жобаға Қазақстанның барлық аймағынан келген азаматтар қатысты. Осы бірегей жоба мүмкіндігі шектеулі жастар мен дені сау балаларды біріктірді. Жоба басшысы Захира Бегалиеваның айтуынша, «жобаға қатысу олардың көбі үшін болашақ өмірге жол ашты. Бұл жерде олар бір-біріне көмектесуді, бәсекелесудің орнына қолдауды, топта жұмыс істеуді үйренді. Жастар IT технологиялар шекараларды жоятынына сене бастады». Жоба барысында қатысушылардың біразы жұмысқа тұрып үлгерді. Жастардың бірі бағдарламалаушы болды, үшеуі ірі техникалық компанияға әкімші болып жұмысқа кірді. Сонымен қатар олар өздері Қазақстанда IT технологиясы бойынша 30 шара жүргізуді шешті.

Робототехника. Оқушылардың арасындағы «Robocon Games!» республикалық робототехника чемпионаты Халықаралық ақпараттық технологиялар университетімен (ХАТУ) серіктестікте жүргізіледі.

Чемпионатқа қатысатын командалар саны 15-тен 30-ға дейін өсті, қатысушылардың географиясы да кеңейе түсті. Алматы қаласында басталған чемпионат республикалық деңгейге шықты. *"Жарыстардың алдында дайындық мерзімі өтеді. Бес ай ішінде Қазақстанның 30 мектебі Arduino микроконтроллерлерінің негізіне робот әзірлеумен айналысады. Оқушылар арасындағы «Robocon Games» дарынды жастарды анықтаумен қатар, Қазақстандағы робототехниканы робот құрылысының халықаралық стандартына сәйкестендіруге көмектеседі",* – дейді ұйымдастырушылардың бірі, ХАТУ проректо-

ЖАСТАРҒА ЖОЛ АШҚАН КОМПАНИЯ

ры Медет Тұрғамбаев.

Astana Science Festival. British Council (Британ кеңесі), Назарбаев Университетімен, «Фонд науки» АҚ және OYLA ғылыми-танымдық журналымен серіктестікте ұйымдастырылған Astana Science Festival ғылыми фестивалі жастар арасында ғылым мен технологияны танытуға бағытталған. Фестиваль аясында оқушылар арасында Science Stars ғылыми конкурсының және Қазақстанның жас ғалымдары арасындағы FameLab халықаралық конкурсының финалдары өтті. Шара қонақтары интерактивті дәрістер барысында ғылым және ғалымдар туралы қызықты фактілермен танысып, Назарбаев Университетінің зертханаларына барды, OYLA ғылыми-танымдық журналы ұйымдастырған Ашық зертхана барысында өз ғылыми білімдерін тексеру мүмкіндігіне ие болды.

«Қазіргі заманда технологиялар біздің өмірімізді қарқынды өзгертіп жатқан кезде ғылыми білім беру, халықты ғылыми жетістіктер туралы хабардар ету, адамдарды ғылымға тарту дамуды дұрыс бағыттау үшін өте маңызды.

Адамдар үшін жасалатын заттар түсінікті және қолжетімді түрде жеткізілуі

керек. Мен үшін FameLab конкурсының жеңімпазы болу үлкен абырой», – деді Артур Саудабаев марапаттау рәсімінде.

Girls in STEM Summer Camp. «Шеврон» демөушілік көрсететін барлық жобаның ең белсенді қатысушылары әдетте қыздар. Олар әйелдер үшін жаңа IT мамандықтарын үйреніп, табысты стартап құрады. «Шеврон» компаниясының қолдауымен «Girls in STEM Summer Camp» - 13 жас пен 18 жас аралығындағы қыздар лагері жұмыс істеуде. Бұл жерге келу үшін арнайы іріктеу конкурсынан өту керек: олардың ойынша адамзат тарихындағы ең маңызды өнертабысы туралы 2 минуттық видео түсіріп, қазіргі әлемде нені өзгерткісі келетінін және оларға лагерь несімен көмектесетінін айтып берулері керек.

«Мен ғылымға, бағдарламалауға үнемі қызығатынымын», – дейді Алматыдағы Назарбаев зияткерлік мектебінің оқушысы Наргиз Асқарбекқызы, – *Бірақ мен тек мектептегі білімдеріммен шектеліп қалып жүрдім. Лагерь маған осы шектеулерден айырылуға көмектесті. Мен болашақта немен айналысқым келетінін түсінген сияқтымын».*

Былтыр, 2018 жылы, жағғы лагерь қатысушылары, қыздар командасы үлкен сынып оқушылары арасындағы ҚР Ұлттық

технологиялық даму агенттігі өткізетін конкурсты Паркинсон ауруына шалдыққан адамдарға арналған өздігінен тұрақтандырылатын қасықты ойлап тапқаны үшін жеңіп алды.

Команда жобасын басқа 200 жобамен қатар таныстыру үшін Сингапурдағы технологиялық стартаптар конкурсына сапар сыйға тартылды. **"Заңғар".** Жергілікті үкіметтік органдармен, қауымдастықпен, білім беру мекемелерімен бірге компания жастарды өмірде, мансапта және қоғамда табысқа жеткізуге бағытталған Атырау қаласы жастарын дамыту бастамасын іске асырады. «Заңғар» жобасы оның маңызды бөлігі болып табылады және Халықаралық жастар қорымен және Атырау облысы әкімдігімен серіктестікте іске асырылады. Бағдарламаның басынан бастап 2015 жылы 6000-нан астам жас және 400 оқытушы өмірге қажетті дағдылар және STEM пәндері бойынша оқып, тренингтерден өтті, сонымен қатар фестивальдар мен конкурстарға қатысты.

FabLabAtyrau. Қазақстандағы алғашқы лицензияланған FabLab Atyrau зертханасы жобаларды дамыту және құру үшін жастарға арналып ашылған. Зертхана заманауи құралдармен және жабдықтармен, соның ішінде 3D принтерлерімен, сандық бағдарламалық басқаруы бар жону білдегімен, лазер кескіштермен, металл жону білдегімен және басқа да құралдармен жабдықталған. «FabLabAtyrau» – білімді машықтап, жұмысты іс жүзінде көруге болатын тамаша жер», – деп түсіндіреді №34 лингвистикалық гимназия түлегі Диас Өмірбеков. Ол №16 Ж.Қаражігітов атындағы лицей түлегі Бек Қалиевпен бірге электр мүгедек арбасын жобасын жасап құрастырды.

Осы жылдар бойы бірнеше тамаша жоба іске асырылды, соның ішінде көздерінің көруі және естуі нашарлаған адамдарға түсті және дыбысты анықтайтын құрылғы, қауіпті ортаны зерттеуге арналған қашықтан басқарылатын робот және тағы басқа жобалар бар.

«Бұл біздің Қазақстанда іске асырып жатқан жобаларымыздың біразы ғана, – дейді «Шеврон» компаниясының жұртшылықпен байланыс жөніндегі үйлестірушісі Жанар Қошпанова. – Біз STEAM-ді халыққа кеңінен таратуға күш салу үшін ҚР Білім және ғылым министрлігімен, еліміздің жетекші университеттерімен ынтымақтасамыз, новаторларды және бастамашылдар топтарын қолдаймыз. Біз Қазақстанның болашағы жарқын әлі жаңашыл болғанын қалаймыз».

«АЛАТАУ-АҚПАРАТ»

ЖОЛДАУ

ЖАҢА МІНДЕТТЕР ЖҮКТЕЛДІ

Республика Президенті Қ.Тоқаевтың Қазақстан халқына арналған Жолдауындағы тұжырымдары еліміздің бүгіні мен болашағы үшін ізгілікті де игілікті бағыттар ұсынуымен құнды екені анық.

Мемлекет басшысының «Сындарлы қоғамдық диалог – Қазақстанның тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі» атты Жолдауы – бұл мемлекетіміздің жаңа уақыт талабына сай өсуі мен әлемнің ең дамыған 30 мемлекетінің қатарына қарқынды енуіне бастайтын сенімді көпір. Өз Жолдауында Президент негізгі басымдықтарды белгілеп, әлемдік экономикалық, саяси және рухани дағдарыс жағдайындағы ел тағдырын тығырықтан алып шығудың нақты жолдарын ұсынып отыр. Жолдауда ел экономикасының өркендеуі ғана емес, әлеуметтік жағдайды жақсарту, халықпен етене араласу арқылы мемлекеттік қызметтің сапасын арттыру, білім мен ғылымды дамыту, руханиятты жаңғырту, тағы басқа көптеген мәселенің қамтылғаны баршаға аян.

Аталған Жолдауда Президент сот пен құқық қорғау жүйесінің жұмысын жетілдіруге де айрықша тоқталды. Мәселен, «Сот және құқық қорғау жүйесіндегі күрделі реформалар – азаматтарымыздың құқықтарын қорғаудың және олардың қауіпсіздігін күшейтудің негізгі факторы. Сот шешімдерінің сапасын арттыру үшін бірқатар маңызды шараларды жүзеге асыру қажет. Судьялардың заңды және ішкі сенімді басшылыққа алып, шешім шығару құқығы мызғымас сипатқа ие. Дегенмен, сот шешімдерін мұқият талдау жұмысын жолға қойып, бірыңғай сот тәжірибесін орнықтыру қажет. Азаматтарымыз жария-құқықтық дауларда билік органдарының шешімдері мен әрекеттеріне қатысты шағым түсіру кезінде көп жағдайда теңсіздік ахуалында қалып жатады. Олардың мүмкіндіктерін мемлекеттік аппараттың ресурстарымен салыстыруға келмейді. Сондықтан осындай теңсіздіктерді болдырмау мақсатында дауларды шешудің ерекше тетігі ретінде әкімшілік әділет құрылымын енгізу қажет. Бұдан былай дауларды шешу барысында сот қосымша айғақтар жинау бастамасын көтеруге құқылы. Аталған дәлелдемелерді жинақтау міндеті жеке азаматқа немесе бизнеске емес, мемлекеттік органға жүктелетін болады. Заңнамадағы барлық қарама-қайшылықтар мен дүдәмал тұстар азаматтардың мүдделерін ескере отырып, түсіндірілуі тиіс» деп атап көрсетті. Сондықтан Жолдауда жүктелген тың тапсырмалар мен жаңа міндеттерді жүзеге асыру баршамыздың ортақ ісіміз болуға тиіс екенін естен шығармағанымыз абзал.

Мерей ТОҚАҒҰЛОВА,
Алматы облысының №1 көмелетке толмағандардың істері жөніндегі мамандандырылған ауданаралық сотының судьясы.

КЕЛІСІМ

Жеке саннаттардағы дауларды (жанжалдарды) сотқа дейін реттеуді жүргізілуіне байланысты, сот өндірісіне түскен талап арыздар бойынша АПК-нің 48-бабы бірінші бөлігіне сәйкес тараптарға дауды (жанжалды) медиация тәртібімен реттеу туралы келісіммен істі аяқтау құқығы түсіндіріледі.

ДАУДЫ РЕТТЕУ ТУРАЛЫ

Сонымен қатар, істі медиация тәртібімен аяқтау кезінде басымдықтары мынада екені түсіндіріледі:

- келіссөздер процесін жүргізу үшін жағдай жасау арқылы, даулы қарым-қатынастарға тартылған тараптардың мүдделерін ескере отырып, медиатордың қатысуымен дауды (жанжалды) реттеу мақсатында бұзылған құқықтарын қалпына келтіруді жеделдету;

- АПК-нің 169-бабының 2 бөлігінің талаптарына сәйкес бір істің аясында бір мезгілде талап қоюдың нысанасы мен негіздемелерін реттеу үшін тараптардың барлық өзара талаптарын өзгерту мүмкіндігі;

- Қазақстан Республикасының «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Кодексінің (Салық кодексі) 548-бабының талаптарына сәйкес, сотқа талап арыз берген кезде төленген мемлекеттік бажды толық көлемде қайтарылатыны.

Медиацияны жүргізу кезінде медиация тараптары қол жеткізген дауды реттеу туралы келісім жазбаша нысанда жасалады және оған тараптар қол қояды. Келісімде медиация тараптары, даудың нысанасы, медиатор туралы деректер, сондай-ақ тараптар келіскен келісімді медиация тараптары ерікті түрде осы келісімде көзделген тәртіппен және мерзімде орындауға тиіс. Мұндай келісім орындалмаған жағдайда, келісімді бұзған медиация тарапы Қазақстан Республикасының заңдарында көзделген тәртіппен жауаптылықта болады. .

Б. ТУРСЫМБАЕВА,
Кербұлақ ауданының № 2 аудандық сотының бас маман – сот отырысының хатшысы.

МАМАН МІНБЕРІ

Іске қатысатын адамдар тапсырыс хат, телефонограмма немесе жеделхат, сондай-ақ хабарлаудың тіркелуін қамтамасыз ететін өзге де байланыс құралдарын

СОТТЫ ҚҰРМЕТТЕМЕУ - ЗАҢДЫ ҚҰРМЕТТЕМЕУ

Қазақстан Республикасы Азаматтық процесістік кодексінің 127-бабына сай іске қатысатын адамдар сот отырысының немесе жөкелеген процесістік әрекеттерді жасаудың уақыты мен орны туралы хабарландырылады және соттың шақыру қағаздарымен сотқа шақырылады.

пайдалану арқылы хабарлануы немесе шақырылуы мүмкін. Сот талқылауын бастамас бұрын төрағалық етуші судья процеске шақырылған қатысушылардың келуін тексереді. Ең алдымен сот талқылауында сот отырысының хатшысы осы іс бойынша шақырылған тұлғалардан кімнің келгенін, келмеген тұлғаларға хабар берілгенін, не берілмегенін және олардың келмеу себептері туралы мәліметтерді судьяға баяндайды. Іске қатысатын тұлғалар сот отырысына келмеу себептері туралы сотқа алдын ала хабарлауға

және осы себептердің дәлелді екендігіне дәлелдемелерді ұсынуға міндетті. Мысалы, сотқа келмеуінің дәлелді себептеріне іске шақырылған адамның науқастанып, ауырып қалуы жатады, Бірақ, ол қандайда бір нақты құжатпен расталуы және дәлелденуі тиіс. Іске қатысатын тұлғалардың қайсыбірі сот отырысына келмеген жағдайда және олардың тиісті түрде хабарландырылғаны туралы мәліметтер жоқ болса істі қаралуы кейінге қалдырылады. Сонымен қатар, егер іске қатысатын тұлғалар сот отырысының уақыты мен орны туралы

тиісті түрде хабарландырылса, олардың келмеу себептері тек дәлелді деп танылған жағдайда ғана сот істі талқылауды кейінге қалдырады.

Сот отырысының орны мен уақыты туралы тиісінше хабарландырылған тараптар және іске қатысушы басқа тұлғалардың сот отырысына дәлелді себептерсіз келмеуі Қазақстан Республикасы Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің 659-бабына сәйкес сотқа құрметтемеушілік деп танылып, ол әкімшілік жазаға тартылады.

Айгерім ҚҰСАЙЫНОВА,
Алматы облысы МАЭСның бас маманы-сот отырысының хатшысы.

ҒАШЫҚТАР МЕКЕНІ

«ӨМІР БҰЛАҚ»

СТЕЛЛАСЫ ОРНАТЫЛДЫ

«Махаббат мәңгілік жыр». Ол әр адамның басында болған, бола да береді. Бүгінгі қоғамда ғой, махаббат құнының түсіп кеткені. Ауыз әдебиетіндегі Қозы мен Баян, Еңілік пен Көбек, Қыз Жібек пен Төлеген, Қалқаман мен Мамыр, Ләйлі мен Мәжнүн, айта берсең таусылмайды. Осы әдеби тұлғалардың махаббатына сүйініп, жырларын жаттамаған пенде некен саяқ шығар. Ол аз десеңіз күні кешеге дейін жастың да, жасамыстың да қолынан түспеген жазушы Әзілхан Нұршайықовтың «Махаббат қызық мол жылдары» ше? «Ғашықтың тілі – тілсіз тіл» – деп Абай сезімді, жүрек толқынысын, махаббат әуресін айтпады ма?

Махаббат болған еді,
Таудың мен еркін жүрген тағысы едім,
Тапты да , түсірді ғой торға мені

Махаббат па?
Махаббат болған менде.
Жиі барғам аққулар қонған көлге.
Ал, қазір тоңған жүрек, солған кеуде.

Ғашықтық па?
Ғашық та бола білгем.
Бір-ақ жанға ғашықпын бала күннен
Жанымменен сүйемін, жанарыммен.

Сағыныш па?
Қалай оны тауыса аламын.
Сағынғамын, шөлдегем, аңсағамын,
Ақыры шаршағамын, шаршағамын.

Сүйгенім бе?
Сүйгенім өмірде емес.
Ұйықтасам, түнде түсім, көңілде елес.
Өлгенше кетер емес көңілден еш.....

деп Мұқағали Мақтаев жырлағандай, Өмірәлі Жалаири мен Кашипат төтеміздің қосылғанына биыл елу жыл, алтын той. Қарабұлақ пен Текелі аралығындағы қара жол бойындағы бұлақ «қос ғашықты» табыстырған жер. Бірі «Төңкеріс» атты шағын ауылдан болса, бірі «Жетісу» ауылында тұрып бір-біріне ынтық болған жандар «Махаббат» куәсіне айналған бұлақ басына туған жерге келген сайын барып, өткен күндерін, жастық шақтарын еске алып тұратын. Араға елу жыл салып болашаққа үлгі, өнеге болсын деп махаббат стелласын орнатты. Оған дәнекер болған жазушы Ырым Кененбайдың жары Науат төтеміз болыпты. Сол заманның түлектері қатар жүрген аға іні болып сыйласқан, күні бүгінге дейін достықтарына қылдай қылау түспеген алатаудай ағалардың, береке-бітіміне қарап сүйінесің, таңдай қағасың.

- «Қос ғашықты» «Өмірәлі мен Кашипатты табыстырған, қолдарын бір-біріне ұсынған, жүректерін қосқан туған жердің топырағы, балдай тұнық бұлағы, осы араға кешен сал» - деп айттым. Міне өздеріңіз де куә болып тұрсыздар. Бұл болашақ жастар үшін, отбасын құрған жұбайлар үшін керек. Махаббатты аяласа Өмірәлі мен Кашипаттай аяласын, сезім сөнбесі» – дейді Науат төтеміз.

«Өмір бұлақ» стелласының ашылу салтанатына Алматы облыстық мәслихаттың хатшысы Сұлтан Дүйсенбінов қатысып, құттықтау тілегін жеткізді.

– «Рухани жаңғыру» бағдарламасы мәдени әлеуметтік салалардың дамуына ерекше ықпал етуде. Елді мекенде көркейіп, мәдени нысандар ашылып, тарихи нысандар түгенделіп, өлке тануға кең өріс ашылды. Әсіресе танымал азаматтар бағдарламаларды жүзеге асыруға, туған жерін көркейтуге белсене атсалысып келеді. Бүгінгі шара соның айқын көрінісі. Қарабұлақ пен Текелі арасында жастар жиі бас қосатын, жолушылар тоқтап, шөлін басатын, жерге «Өмір бұлақ» стеласы бой көтерді. Осындай істің атқарылуына мұрындық болған, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері, Заң ғылымдарының докторы, профессор Өмірәлі Жалаири

ағамызға ризашылығымызды білдіреміз. Абай дана жырлағандай: »Махаббат мәңгілік тақырып». Қазақ әдебиетінде ғасырлардың қойнауынан бүгінгі күндерге дейін жеткен «Қозы Көрпеш Баян сұлу», «Қыз Жібек пен Төлеген» эпостық жырлардың ең танымал кейіпкері. Бүгіндері олардың мүсіндері бой көтеріп, мәлдір махаббатты дәріптейтін ескерткіштер қаншама? Өскелең ұрпақ өз тарихын әдеби дәстүрін ескергенде ғана елжанды болмақ. Сондықтан, бүгінгідей шаралардың жас ұрпақты отаншылдыққа тәрбиелеуде маңызы зор. Жетісудың шырайлы жеріне орналасқан «Өмір бұлақ» кешені ұлттық

руханиятымызды ұлықтайтын орталыққа айналары сөзсіз – деді С. Мырзабекұлы.

Мұнан кейінгі сөз «Өмір бұлақ» стелласының орнатылуына себепші болған Жетісудың өнегелі азаматы, Д. Қонаев атындағы Еуразиялық заң Академиясының ректоры, заң ғылымдарының докторы, профессор Өмірәлі Жалаириға берілді.

–Аса құрметті жерлестер, ағайындар, қонақтар! Бүгін шын мәнінде айта жүрер оқиға болып тұр. «Өмір бұлақ» стелласының ашылуына себепкер болдым. Құдай қосқан қосағым Кашипа Рақымбекқызымен осы арада кездесіп, махаббат оты тұтанып сезіміміз алаулаған жер осы бұлақтың бойы. Жас кезімде Гвардия ауданының Беріктас ауданында тусам да «Төңеріс» деген жерде, шағын ауылда бірден төртінші класқа дейін оқыдым. Қазір ол ауыл жоқ. Жолдасым оның ар жағында «Большевик» (қазіргі Жетісу) ауылында тұрды. Біздің жастығымыздың куәсі, махаббатымыздың белгісі болған бұлақ басын көріктендіріп, «махаббат» стелласын тұрғыздық. Бұл – жастарымызға үлгі өнеге болсын. Отбасын құрған жастар сезімдерін сөндірмей, шаңырықтарын күйретпей, бізден үлгі өнеге алсын – деген мақсатпен жүзеге асырдық. Бұл бір жағы «Рухани жаңғыру» аясында әрі «Туған жерге туынды тік»

атты бағдарлама бойынша қолға алынды. Осы қара жолдың бойындағы бұлақ басына үйленген жастар келіп аялдайды екен, әрі бері жүрген жолдаушыларда тоқтайды. Соларға қолайлы болсын деп басына қазақ үй қойылып, демалатын орын да ыңғайластырылды. Биыл Кашипа Рақымбекқызы екеуміздің қосылғанымызға 50 жыл толды. Мұнда келген жас отбасылар мына мүсінге қарап, өз махаббаттарын аялай білсін деген ниет еді. (бұл бізге ұқсайтын мүсін емес, жалпы образ). Мұны жасаған мүсінші Қабі Оғылық Алтай Бейсенов. Осы кісіге тапсырма беріп сол жасады. Ал қазақ үйі жасаған Сейітқазы Кешімов осы өңірдің азаматы - деп өзінің жүрек толғанысын жеткізді.

Осындай ақ жарма сөзден кейін «Махаббат вальсі» өнінің ырғағымен стелланың ашылу салтанаты өтіп, әжелер шашу шашты.

Махаббат пен сұлулық бұл мәңгі өшпейтін шырақ. Адамға деген махаббат өмірге деген құлшыныс жастардың бір-біріне ғашықтығы өмір сұлулығы, табиғат көркі болған «Өмір бұлақ» бастауына қос ғашық Өмірәлі Жалаири мен Кашипа Рақымбекқызы Д. Қонаев қызметте мінген «Чайка» автөлігімен келді. Осы әулеттің береке-бірлігі келер ұрпаққа жұғысты болсын деген ниетпен бұлақ басына келген екі бірдей жас отбасына киіз үйдің мүсіні тарту етілді. Салтанатты шара барысында ақын Ш. Сариев ағамыз жырдан шашу шашты. Сондай-ақ, драмалық қойылым көрсетіліп, лирикалық өндер шықалды.

ӨЗ ТІЛШІМІЗ

СИМПОЗИУМ

Сұлулық әлемде құтқарарды

Осындай тақырыпта Талдықорған төрінде алғаш рет кәсіпқой суретшілердің халықаралық симпозиумы өтті. Әлемнің әр аймағынан келген таланттылар бейнелеу өнеріне қатысты ойларын ортаға салды.

басқосуды ұйымдастырушылар еліміздің мәдениеті мен өнерін, облысымыздың көрікті табиғатын шетелдік суретшілерге таныстыру, ал жергілікті қылқалам шеберлеріне тәжірибе алмасу, батыс пен шығыс өркениетінің өзгеше қолтаңбасын өнер сүйер қауыммен қауыштыруды мақсат еткендіктерін жеткізді.

Журналистер үйінде өткен баспасөз мәслихатында ҚР Суретшілер одағы Алматы облыстық филиалының төрағасы Ермұхан Жүнісхан симпозиум барысындағы атқарылған шаруалар туралы баяндаса, облыстық көркемөнер галереясының директоры Қайрат Қаманұлы жетісу жерінде өткен симпозиумның жергілікті жердегі жас суретшілер үшін өте маңызды тәжірибе алмасу алаңы болғанын айтты.

Халықаралық симпозиумның жабылуында Алматы облысының мәдениет, архивтер және құжаттама басқармасының

басшысы Марлен Көлбаев суретшілерді құттықтап, марапаттады. Марапаттау барысында суретшілерге қатысқаны үшін Халықаралық деңгейдегі сертификат пен 150 мың теңгенің сыйлығы табысталды.

Түркия Мемлекетінің «ТҮРКСОЙ» халықаралық ұйымының бөлім басшысы – Мехмет Санжар Мүләзімоғлы симпозиумға қатысқандарға Түркия мемлекетінің атынан үлкен сәлем жолдай отырып, «ТҮРКСОЙ» ұйымының атынан Алматы облысының әкімі Амандық Баталовқа «Алғыс хат» және барлық қатысқан суретшілерге сертификаттар табыстады.

Суретшілердің симпозиум барысында салған туындылары көркемөнер галереясының негізгі қорының экспонаты ретінде сақтауға алынды. Симпозиумға барлығы 25 суретші қатысты.

Ақтанберді НАЗЫМҰЛЫ

Төрт күндік шараның ашылуы Салтанат сарайында «Ұлттық бірегейлікті сақтау: ұлттық код, ұлттық мәдениет» тақырыбында конференция жұмысымен өрбіді. Ал екінші күні қылқалам шеберлері Талдықорған қаласының көрікті жерлерін бейнеледі. Үшінші күні Оқушылар са-

райында шеберлік сағатын жүргізгеннен кейін Талдықорған қаласының көрікті жерлерімен танысты. Соңғы күн шетелдік суретшілердің қатысуымен Журналистер үйінде баспасөз мәслихаты мен Оқушылар сарайында симпозиумның салтанатты жабылуы өтті. Халықаралық деңгейдегі бұл

ПРОТОКОЛ СУДЕБНОГО ЗАСЕДАНИЯ

В протоколе судебного заседания отражаются все процессуальные действия, которые совершались в ходе судебного разбирательства. Протокол имеет важное доказательственное значение, поэтому его содержание, порядок составления и форма должны точно соответствовать требованиям закона. Сейчас составляются краткие протоколы при ведении аудиовидеозаписи судебного заседания. О каждом судебном заседании суда первой инстанции, а также о каждом отдельном процессуальном действии, совершенном вне заседания, составляется отдельный протокол. В случае же неявки на судебное заседание всех лиц, участвующих в деле, аудиовидеозапись не проводится.

По ходатайству лиц, участвующих в деле, и их представителей судом представляются копия аудиовидеозаписи и краткий протокол или протокол судебного заседания. Аудиовидеозаписи судебных заседаний используются только в целях судопроизводства для точного фиксирования хода судебного разбирательства, а также в целях установления фактических данных в гражданском, уголовном судопроизводстве, производстве по делам об административных правонарушениях либо в рамках производства по дисциплинарному делу.

Согласно ч. 1 ст. 283 ГПК РК секретарем судебного заседания составляется протокол либо ведется краткий протокол при ведении аудиовидеозаписи судебного заседания. Протокол, краткий протокол изготавливаются компьютерным, машинописным либо рукописным способами. Лица, участвующие в деле, и представители вправе ходатайствовать об оглашении какой-либо части протокола, о занесении в протокол сведений об обстоятельствах, которые они считают существенными для дела. Протокол должен быть изготовлен и подписан не позднее трех рабочих дней после окончания судебного заседания, а протокол об отдельном процессуальном действии – не позднее следующего дня после его совершения. По сложным делам протокол судебного заседания должен быть изготовлен и подписан не позднее десяти рабочих дней после окончания судебного заседания. Протокол подписывается председательствующим и секретарем. Все изменения, поправки, дополнения должны быть оговорены в протоколе и удостоверены их подписями.

В случае ходатайства лиц, участвующих в деле, суд обязан представить для ознакомления протокол в форме электронного документа, удостоверяющего электронной цифровой подписью председательствующего и секретаря судебного заседания.

Если лица, участвующие в деле, свои пояснения, заявления, ходатайства, заключения, заявления в устной форме, изложили дополнительно в письменной форме, суд приобщает письменные документы к делу без отражения их полного содержания в протоколе.

Айгерим КУСАИНОВА,
главный специалист-секретарь судебного заседания СМЭС.

В ГОРОДЕ ТАЛДЫКОРГАН СОСТОЯЛАСЬ ВСТРЕЧА С УЧАСТНИКАМИ ПРОЕКТА «ЖАС КӘСІПКЕР» И «БАСТАУ БИЗНЕС», А ТАКЖЕ С НАЧИНАЮЩИМИ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЯМИ АЛМАТИНСКОЙ ОБЛАСТИ С НАШИМ ЗЕМЛЯКОМ АРДАКО НАЗАРОВЫМ. АРДАК НАЗАРОВ ЯВЛЯЕТСЯ НЕ ТОЛЬКО АБСОЛЮТНЫМ ЧЕМПИОНОМ АЗИИ, МАСТЕРОМ СПОРТА ПО РУКОПАШНОМУ БОЮ, МАСТЕРОМ СПОРТА ПО БОКСУ, НО И ОБЩЕСТВЕННЫМ ДЕЯТЕЛЕМ, ОДНИМ ИЗ БРЕНД-АМБАССАДОРОВ ПРОЕКТА «ЖАС КӘСІПКЕР», КОТОРЫЙ РЕАЛИЗУЕТСЯ НПП «АТАМЕКЕН» В РАМКАХ ГОСПРОГРАММЫ «ЕҢБЕК», СООБЩАЕТ ПРЕСС-СЛУЖБА ПАЛАТЫ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЕЙ ОБЛАСТИ.

ВСТРЕЧА С ИЗВЕСТНЫМ СПОРТСМЕНОМ

Основная цель участия бренд-амбассадоров в проекте «БАСТА» - пропаганда успешных проектов, вовлечение молодежи в предпринимательскую деятельность, мотивация молодых начинающих предпринимателей к успеху.

По словам Ардака Назарова, он узнал об обучающих проектах «Жас кәсіпкер», «Бастау» и решил внести в них свой вклад, потому что сам неоднократно говорил о необходимости и важности нравственного воспитания молодежи, без которого невозможно добиться успеха и в бизнесе.

На встрече с молодыми предпринимателями Ардак отметил, что бизнес – это большой труд и командная работа, при которой каждый отвечает не только за себя и результаты своего труда, но и за тех, кто находится рядом с ним, и в этом спорт и предпринимательство очень похожи.

В 2019 году проекты «Бастау Бизнес» и «Жас кәсіпкер» реализуются в 17 районах и 3 городах Алматинской обла-

сти в рамках Программы продуктивной занятости и массового предпринимательства на 2017-2021 годы «Еңбек». В рамках этих программ запланировано обучить 5 850 человек: по программе «Бастау Бизнес» – 4400 человек и по программе «Жас кәсіпкер» - 1450.

На сегодняшний день на эти проекты привлечены уже более 3,6 тыс. человек. 885 человек, прошедших обучение по проектам «Бастау Бизнес» в 2017-2019 годы и «Жас кәсіпкер» уже получили финансирование на общую сумму 1 545,4 млн. тенге.

Второй этап проекта «Бастау Бизнес» стартовал со 2 сентября текущего года, на обучающие курсы основам предпринимательства направлено 757 человек с предпринимательскими навыками.

Ш.БАТЫРОВ.

РАЗРЕШЕНИЕ СПОРА МИРНЫМ ПУТЕМ

Судебная медиация или медиация важна по делам, когда спор (конфликт) сторон может быть исчерпан при изменении предмета и основания иска одновременно.

В Гражданском процессуальном кодексе закреплено за адвокатами право на примирительные процедуры.

Законом «Об адвокатской деятельности» предусмотрено проведение партисипативной процедуры адвокатами. Следовательно, до обращения в суд стороны могут проходить эту процедуру и в случае недостижения соглашения обратиться в суд. При таких обстоятельствах, суд обявляет стороны представить документы и доказательства, полученные в ходе ее проведения. Это значительно облегчит подготовку дела к судебному разбирательству и сократит сроки ее проведения.

Привести стороны к какому-либо соглашению гораздо труднее, чем просто вынести решение. Это требует от судьи большого жизненного опыта, больше временных и психологических затрат, необходимость знания им основ конфликтологии и психологии. Например, недавно истец ТОО Р. обратилось в суд заявлением к ответчику ТОО А. о взыскании суммы в размере 3 900 000 тенге и пени в размере 99 000 тенге. После предварительной разъяснительной беседы о примирительных процедурах стороны заключили медиативное соглашение, избежав изнурительной судебной тяжбы.

Расширение в Гражданском процессуальном кодексе применения примирительных процедур с участием медиаторов, адвокатов способствует повышению числа людей, которые разрешают свой спор мирным путем, в связи, с чем для нас важно проводить среди населения разъяснительную работу о примирительных процедурах.

Гаухар КАСЫМБАЕВА,
судья СМЭС Алматинской области.

УНИКАЛЬНОСТЬ СИСТЕМЫ «ТОРЕЛИК»

В современных условиях возрастает потребность в оперативном поиске и получении информации, требуется оптимизация и ускорение любых, в том числе судебных процедур, автоматизация бизнес-процессов.

Уникальность новой системы «Торелик» состоит в том, что она позволяет вести автоматизированный учет и контроль соблюдения сроков при регистрации, рассмотрении исковых заявлений (жалоб) и в целом за соблюдением всех процессуальных сроков.

Система осуществляет доступ ко всем необходимым в процессе отправления правосудия информационным базам государственных органов. «Торелик» позволяет выполнить сразу три задачи: эффективно организовать работу судей, облегчить и упростить доступ к судебной защите, обеспечить новые возможности для контроля и исключения человеческого фактора, в том числе любых не процессуальных контактов.

Использование информационно-коммуникационных технологий в судебной деятельности дает ряд огромных возможностей и преимуществ:

- освобождение судей и судебных работников от рутинного, непроизводительного и не требующего больших интеллектуальных затрат труда, ускорение «бизнес-процессов», формирование и использование больших по объемам и разнообразным по содержанию статистических и аналитических данных;
- повышение возможностей эффективного мониторинга и контроля за судопроизводством, как со стороны самого суда, так и со стороны общественности, что стимулирует объективное и беспристрастное отношение к организации;
- облегчение доступа к правосудию, сокращение судебных издержек и расходов на содержание судебной системы;
- повышение открытости правосудия за счет расширения доступа к актуализированной и полной судебной информации, обеспечение «обратной связи» судов с населением, что в конечном итоге влияет на степень доверия к судебной власти;
- обеспечение режима правовой определенности, через формирование и доступ к единообразной судебной практике по разрешению конкретных судебно-правовых споров, что непосредственно отражается на стабильности и предсказуемости правовых отношений.

Лаура КУШКЕНОВА,
главный специалист-секретарь судебного заседания СМЭС.

Сферой применения медиации являются споры (конфликты), возникающие из гражданских, трудовых, семейных и иных правоотношений с участием физических и (или) юридических лиц, а также рассматриваемые в ходе уголовного судопроизводства по делам о преступлениях небольшой и средней тяжести, об уголовных проступках, если иное не установлено законами Республики Казахстан, и отношения, возникающие при исполнении исполнительного производства.

При медиации стороны непременно рассчитывают на равные права, а также на них возлагаются равные обязанности. Стороны согласованно решают обратиться к медиатору или нет. В случаях, когда решение проблемы таким путем не представляется возможным, за ними сохраняется право обратиться в суд.

В случае, если соглашение об урегулировании спора (конфликта) в порядке медиации заключено на стадии исполнения судебного акта, оно представляется на утверждение в суд первой инстанции по месту исполнения судебного акта или в суд, принявший указанный судебный акт.

В настоящее время суды принимают меры для примирения сторон, содействует им в урегулировании спора на всех стадиях процесса. Поэтому стороны могут урегулировать спор в полном объеме взаимных требований либо в части, заключив мировое соглашение, соглашение об урегулировании спора (конфликта) в порядке медиации или партисипативной процедуры либо используя иные способы в порядке, установленном Кодексом.

Право выбора остается за сторонами.

Өрге жүзген «ӨРКЕН»

«ТАЛДЫҚОРҒАН ҚАЛАСЫНЫҢ ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ ЖӘНЕ СПОРТ БӨЛІМІ» МЕМЛЕКЕТТІК МЕКЕМЕСІ «ТАЛДЫҚОРҒАН ҚАЛАСЫНЫҢ «ӨРКЕН» БАЛАЛАР МЕН ЖАСӨСПІРІМДЕР СПОРТ МЕКТЕБІ БОЛЫП 2015 ЖЫЛЫ ӨЗГЕРТІЛІП, ҚЫСҚА МЕРЗІМ АРАЛЫҒЫНДА ОБЛЫСТАҒЫ ТАБЫСТЫ ЖӘНЕ ҮЙРЕТУ САПАСЫ ЖОҒАРЫ ҰЙЫМНЫҢ БІРІНЕ АЙНАЛДЫ.

Аталмыш мектептің оқу ісі жөніндегі орынбасары Айгүл Бекболатованың сөзінше, өткен жылдың жазында мектепке толықтай қайта жөндеу жұмыстары жүргізілген. Бүгінде 38 жаттықтырушы балаларға 10 спорт түрінен сабақ жүргізіп, қыр-сырын үйретуде. Сонымен қатар жүзу спортына кәсіби түрде шынықтыратын жалғыз мектеп болып табылады. Мұнда әртүрлі жастағы топтарға арналған түрлі тереңдіктегі хауыздар (бассейн) бар. Республикалық жарыстарда тек жасөспірімдер тобы ғана емес, ересектер арасында да тұрақты түрде жоғарғы орындарға ие болып жүрген спортшылар көп.

–Қыркүйектің 28-күні ҚР Мәдениет және спорт министрілігі, Спорт және дене шынықтыру істері комитетінің төрағасы С.Сәпиев «Өркен» спорт мектебінің жүзу бөлімінің 2019-2020 жылға арналған жоғары спорт шеберлік тобының тізімін бекітті. Оның құрамына ҚР негізгі құрама командасының екі мүшесі, жастар құрамасының бір, Алматы облысы жастар құрама командасының тағы бір мүшесі

кірді. Атап айтқанда, Әсем Мелисова, Арайлым Тұлеуханова және Никита Пуховиц пен Артем Волкогон. Ал олардың жетекшісі болып жоғары санаттағы жаттықтырушы Д.Искаков бекітілді, – дейді А. Бекзадақызы.

Мектептің 2018-2019 оқу жылындағы жеткен жетістіктері де жетерлік. Мәселен, ауыр атлетикадан 2002, 2003, 2004 жылдары туған және кіші жасөспірімдер арасында С.Филимоновтың жұлдесіне арналған республикалық турнирде, сонымен қатар Қазақстан Республикасының чемпионатында ерлер мен әйелдер арасында жеке командалық сайыста және 2005 жылы туған жасөспірімдер арасындағы жарыста, ерлер мен әйелдер арасындағы Қазақстан Республикасының V жазғы Спартакиадасында Өркен спорт мектебінің зіл теміршілері екі рет 1-ші орынға, үш рет 2-орынға, жеті рет 3-ші орынға ие болды. Ал белбеу күресінен өткен республикалық сайыста 2001- 2003 жылы туған жасөспірімдер, 2000 – 2003 жылы туған жасөспірім ұлдар мен қыздар, 2002 – 2004 жылы

туған жасөспірімдер санатында және Р.Валиевтың жұлдесіне арналған Халықаралық турнирде, 23 жасқа дейінгі ерлер мен әйелдер арасындағы ҚР чемпионатында мектеп спортшылары жоғарғы деңгейден көрінді. Ерлер мен әйелдер арасындағы ҚР кубогында, 1999-2001 жылы туған жастар мен қыздар арасындағы ҚР чемпионатында жерлестеріміз екі рет 1-орын, төрт рет 2-орын, алты рет 3-орын алды.

Сондай-ақ, бокс спорты да жоғары көрсеткіштермен көңіл қуантады. 2003-2004 жылы туған жастар арасындағы Т.Сулейменовтың және Б.Ертаевтың жұлдесіне арналған жарыста, 2001-2002

жылы туған жастар арасындағы К.Сафинді еске алуға арналған турнирде, 2003-2004, 2005-2006, 2007-2008 жылы туған жасөспірімдер және Ауған соғысының жауынгерлеріне арналған, сонымен қатар 2004-2005 жылы туған жасөспірімдер арасындағы IV-ші республикалық турнирде, 2005-2006 жылы туған жасөспірімдер арасындағы ҚР чемпионатында боксшыларымыз бір рет 1-орынға көтерілді, жеті рет 2-орын және 3-орынды місе тұтты.

Мектептің волейболдан, дзюдодан, грек-рим күресінен көрсетіп келетін жетістіктері шаш етекпен. Мәселен, грек-рим күресіне бес рет қатысып,

бес мәрте топ жарып, төрт рет 2-орын, жеті рет 3-орынға тұрақтаған. Ал, спорттық гимнастикадан Қазақстан чемпионатында үш рет 1-орынға ие болып, тек бір рет 2-орынға қанағаттанса, теннистен үш рет қатысып, бір мәртеден 1-ші 2-ші және 5-орындарға, үш рет 3-орынды қанжығаларына байлады.

Жалпы, өркендіктердің спорттағы жеткен жеңістері аз емес. Барлық спорттан жұлделі жетістіктерге жетіп келеді. Ал мұндағы жаттықтырушылар да жоғарғы деңгейдегі мамандар. Алдағы уақытта мектептің спортшылары әлемдік олимпиада тұғырынан көрінеді деген ойдамыз.

ДЗЮДО

ӘЛЕМ ЧЕМПИОНАТЫ МӘРЕСІНЕ ЖЕТТІ

АЛМАТЫ ҚАЛАСЫНДАҒЫ «БАЛУАН ШОЛАҚ» СПОРТ САРАЙЫНДА ӨТКЕН ДЗЮДОДАН ЖАСӨСПІРІМДЕР АРАСЫНДА ӘЛЕМ ЧЕМПИОНАТЫ ӨЗ МӘРЕСІНЕ ЖЕТТІ. ҚАЗАҚСТАН ЖАЛПЫ ЕСЕПТІК КӨРСЕТКІШТЕ 4-ОРЫНҒА ИЕ БОЛДЫ.

1-ші орын Жапон дзюдошыларында. Олардың қоржынында 4 алтын, 3 күміс

және 4 қола. Екінші орында Түркия(2-1-1=4) елінің спортшылары, ал 3-ші орын көршілес Ресей(1-2-4=7) еліне бұйырды. Біздің құрама 1 алтын, 1 күміс және 4 қола медальға қол жеткізді. Және де Федерацияның өздеріне жүктеген тапсырмасын орындап, ел үмітін ақтады. Жарыс басталмастан бұрын Дзюдо Федерациясының Бас хатшысы, дзюдодан 2008 жылғы Олимпиаданың күміс жұлдегері Жіткеев Асхат Расұлұлы қазақстандықтарға кем дегенде 1 алтын, 1 күміс, 1 қола ұту керек деп айтқан болатын. Ел қоржынындағы жалғыз алтынды жарыстың бірінші күні Нұрқанат Серікбаев(50кг д е й і н г і салмақта) ұтты. Чемпионаттың құрметті қонағы болған, Олимпиаданың күміс жұлдегері, бірнеше дүркін әлем чемпионы

Елдос Сметов: «Мен үлкен потенциалды көріп тұрмын,бізге бүгін жақсы күрес көрсетті. Барлықтарыңыз көргендей Нұрқанат бірінші белдесуден-ақ, барлығын иппонмен жеңді, жарқын әдістер жасады. Яғни чемпиондық күрес көрсетті, жоғары деңгейін байқатты. Оның болашағы зор. Егер дәл қазіргідей жаттығып, дайындала беретін болса, дзюдода үлкен жетістіктерге жететініне сенімдімін» - деп, өз отандасының өнерін жоғары бағалады.

Күміс жұлдеге 70 кг-нан жоғары салмақта Мадина Парагулкова ие болды. Ол финалда Панаамериканың екі дүркін чемпионы Анна Сантошқа есе жіберді. Ал Алима Жұмағалиева (40 кг), Әділ Марлен (60 кг), Тілеген Тынарбай (66 кг), Айдар Арапов (81 кг) қола медальді місе тұтты. Аталмыш біріншілікке әлемнің 61 елінен, 450 спортшы қатысты.

ФУТБОЛ

Қыркүйектің 28-29 күндері футболдан Қазақстан премьер-лигасының кезекті туры өтті.

ПРЕМЬЕР-ЛИГАНЫН КЕЗЕКТІ ТУРЫ ӨТТІ

Алдыңғы аптада көш басында тұрған Тобыл, Талдықорғандық Жетісу командасымен теңбе-тең түсіп, Алматылық команданы алдыға жіберіп қойды. Ал өз кезегінде Қайрат, Шымкенттік Ордабасы футбол клубын 4:1 есебімен ұтып, бірінші сатыға көтерілді. Үздік үштікті түйіндеп тұрған Астана, Қызылордалық Қайсарға жауапсыз үш гол соқты. Алайда елордалық клубтың қосымша тағы бір ойыны бар. Ал қалған ойындарда. Ертіс – Шахтер 4:2, Атырау – Оқжетпес және Ақтөбе – Тараз 2:2 есебі тіркелді. 28-ші турдан кейін әзірше гол саны бойынша Қайрат футбол клубының ойыншысы Адеринсола Хабиб Эсеола 17 голмен бірінші орында келеді. Екінші орында 14 голмен Ақтөбе командасының шабуылдаушысы Абат Қайратұлы Айымбетов тұрақтап тұр. Дәл сондай нәтижемен Астана командасының жартылай қорғаушысы Марин Томасов үшінші орында.

БАЛДЫҢ ПАЙДАСЫ

Денсаулықты нығайту үшін түрлі витаминдерге қыруар ақша жұмсап, жалпы иммунитетті жақсартудың жолдарын іздейміз. Бірақ, нәліктен адамдар көбінесе табиғат ананың осы мақсаттарға арналған сыйын өзі бергенін байқамайды? Бал – өртүрлі аурулардың алдын алу және оларды емдеуге қызмет ететін ара шаруашылығының керемет өнімі.

Сонымен қатар, бұл тәттіні қант диабетіне шалдыққан адамдарға да қолдануға болады. Бірақ, балдың табиғи екеніне сенімді болу үшін оны омарташыдан сатып алған жөн. Балдың ағзаға қандай пайдасы бар?

1. Таза тері. Бал – өте күшті антиоксидант. Ол терідегі тесіктердің бітелуіне және безеу мен терінің ерте қартаюға алып келетін ағзадағы уытты заттарды шығарады.

Балды жеуден бөлек, онымен маскалар жасауға болады. Сонда бет барқыт тәрізді жұмсақ және тегіс болады.

2. Арықтау. Артық салмақтан арылу керек болса, тәтті жеуге болмайтынын өздеріңіз де білесіздер. Бірақ, ол тәтті бал емес.

Балды жеуге рұқсат етіліп қана қоймай, сонымен қатар оны арықтағысы келетіндерге ұсынады. Ол метаболизмді жақсартатындықтан, артық салмақ тез кетеді.

3. Холестерин деңгейін қалыпқа келтіру. Бір

қызығы, балдың құрамында холестерин жоқ. Бірақ, оның құрамында холестерин деңгейін төмендетуге көмектесетін микроэлементтер бар. Жоғарыда айтылғандай, балды күнделікті тұтыну ағзадағы антиоксидант қосылыстарының деңгейіне оң әсер етеді. Ал, ол өз кезегінде жоғары холестерин деңгейімен күреседі.

4. Сау тамырлар. Балды күнделікті қолданылу жасы келген адамдардың барлығында пайда болатын жүрек-қан тамырлары ауруларының алдын алады. Медициналық зерттеулер көрсеткендей, балдың құрамына кіретін антиоксиданттар артериялардың тарылуының және қан ұйыуының алдын алады.

5. Есте сақтау қабілетінің жақсаруы. Күнделікті бал тұтынатын адамдардың есте сақтау қабілеті әлдеқайда жақсы дамығаны ғылыммен дәлелденген. Сондай-ақ, олардың қартайғанда ұмытшақтыққа шалдығу ықтималдығы да нөлге тең. Сонымен қатар, балдағы кальций миға жақсы сіңеді, және бұл оның жұмысына жағымды әсер етеді.

6. Дурыс ұйқы. Қатты ұйқы психо-эмоционалдық денсаулық пен сұлулықтың кепілі болып табылады. Ал бал тез ұйықтауға ықпал ететін гормон – серотониннің өндірілуіне мүмкіндік жасайды. Сондықтан ұйқы алдында бір қасық бал жеп жататын болсаңыз жақсы ұйықтайтын боласыз.

7. Асқорыту трактісін қалыпқа келтіру. Асқорытуды жақсарту үшін аш қарынға бір қасық бал жеу ұсынылады. Осындай қарапайым рәсім асқазан-ішек жолдары ауруларының пайда болуына жол бермейді. Сонымен қатар, бал асқазан жолында бактерияларды жояды, сондай-ақ асқазанның шырышты қабығындағы жараларды емдейді.

8. Антидепрессант. Балдық құрамындағы глюкоза нейрондар үшін қажет. Ол қанға тез сіңіп, босаңсуға, сіңірудің тартылуын төмендетуге және психологиялық бұзылуларды емдеуге ықпал етеді.

ДЕНСАУЛЫҚ

Дәрумені көп Жеміс

Жүзімнің құрамында Р, С, В1, В2, В6, Д, Е, РР дәрумендері, калий, магний, кальций, фосфор, кобальт, никель, титан, бор, алюминий, силиций, йод, цинк, күкірт және марганец секілді микроэлементтер болса, піскен жүзімнің 100 грамында 154 грамм карбондық гидрат, 1 грамм протеин, 1 грамм май, 21 грамм фосфор, 0,6 мг темір, аз-аздан болса да басқа да элементтер, түрлі дәрумендер, су кездеседі екен. Жүзім құрамындағы магний адам денесіне де, мидың да тынығуына да ерекше әсер етеді. Ол бауыр ауруларын, қан аздықты (анемия) емдеуде көп қолданылады. Құрамындағы жеміс қышқылдары (тартарик, малик, суксиник, фумарик, пирувик, гликолик қышқылдары) бүйрек пен ішек жүйесінің жұмысын реттеуде, қанның тазаруы мен майдың еруіне көмектеседі. Дененің вирустарға қарсы тұруын да күшейтеді.

ТАЗАЛЫҚ

АС ҮЙІҢІЗ ЖИНАҚЫ БОЛСЫН ДЕСЕҢІЗ

Ас үй бөлмесінің жинақы, таза әрі әдемі болуы – үй ханшайымдарына байланысты. Кейде ыдыс жууды, болмаса үстел үстін тазалауға ерініп, кейінге қалдыра салатын сәттер болады. Тіпті кейде өзге шаруамен айналысып кетіп, ас бөлмесін жинауды соңына қалдырып жатамыз. Алайда үй ханшайымдары ас бөлмесін бірінші тазалауды әдетке айналдырғаны абзал. Ең дұрысы – тамақтанып болған соң-ақ ыдыстарды жуып, орын-орындарына қойып, орындықтарды ретімен орналастырып қойғаны жөн. Осы орайда әдетке айналдырар 7 кеңесіміз жайлы айта кеткеніміз артық болмас.

1. Жарнама қағаздарын жинамаңыз Дүкенге немесе сауда жасап келгенде, болмаса көшеде жүргенде жарнама қағаздарын ұсынады. Біріне қызығып, бірін жолда қоқыс жәшігіне тастап кетесіз. Ал үйге ала келгенде алдымен ас үй бөлмесіне әкеліп, сонда қалдыратын сәттер болады. Ең дұрысы ас үй бөлмесіне қажетті құжаттарды қоймаған жөн. Қажет емес жарнама қағаздарын қоқысқа тастап, қажеттілеріне арнайы сөре арнап қойған дұрыс.

2. Тамақтанған соң ыдыс жууды кейінге қалдырмаңыз Тамақтанып болған соң ыдыс-аяқты бірден жууды әдетке айналдырыңыз. Бұл сіздің көп уақытыңызды алмайды. Керісінше кейінге қалдыратын болсаңыз, онда қатып қалған тамақ, тағам қалдықтары

оңайлықпен кетпей, жуған кезде ұзақ уақыт алады. Бір шетінен бірден жусаңыз, ас үй бөлмеңіз де таза, жинақы болып тұрады.

3. Ас бөлмесіндегі үстелге көп зат қоймаңыз Ас бөлмесіндегі үстелдің бос тұрғаны жөн. Кез келген затты сонда қоятын болсаңыз, әдетке айналып кетуі мүмкін. Бір затты таппай қалсаңыз, ас үй үстелінен іздеп жүресіз. Дұрысы ас үй бөлмесіндегі үстелге артық зат қоймау керек. Бұл жинақылықтың бір белгісі.

4. Кешкісін бәрін өз орындарына қойып шығыңыз Асханада кез келген заттың өз орны болады. Кешкісін барлығын түгендеп, өз орындарына қойған жөн. Таңертең қажетті заттарыңыздың қайда екенін іздеп жатпайсыз.

5. 1-2 минут уақыт алатын жұмыстарды бірден жасай салыңыз Жинақылық – жан

рахаты. Ас үй бөлмесінде 1-2 минут қана уақытыңызды алатын жұмыстар болады. Мәселен, қоқысты жинау, дастархан сұрту, кеселерді жуу, т.б. Осы секілді жұмыстарды жылдам жасай салуды әдетке айналдырудың еш зияны жоқ. Қайта осындай әдеттің арқасында ас бөлмеңіз айнадай болып тұрады.

6. Қажет болмайтын заттарды жинамаған абзал Асханаңыз тар болса, көп заттар жинамаған дұрыс. Артық шкаф пен сөрелер, болмаса кей заттар керек болмауы мүмкін. Бір керегі болар деп ас үй бөлмесіне тыға беруден аулақ болу керек. Басы артық заттардың көп болуы – ас үй бөлмесі жинақылығын байқатпайды.

7. Ас үй бөлмесіне көп гүл қоймаңыз Асхананың жинақы көрінгені жанға жағымды,

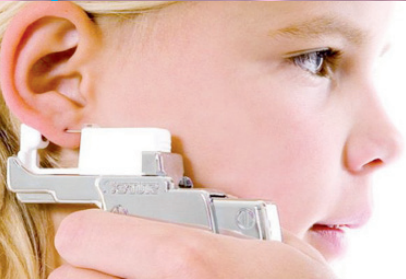

ал гүлдің болғаны тіпті жақсы. Әйтсе де гүлдің көп болуы – ас үй бөлмесінің сенін келтіре қоймайды. Ас үй бөлмесіне арналған гүлдерді тоңазытқыш, сөрелер мен шкафтардың барлығына қойып тастасаңыз, жинақы көрінбейді. Керісінше терезе алдына ғана бірнеше гүл қойған көрікті көрінеді.

КЕРЕК КЕҢЕС

ҚҰЛАҚТЫ

ҚАНША ЖАСТА ТЕСУ КЕРЕК?

Көптеген ата-аналар балаларының құлағын ерте-рек тескізі келеді. Біз ең алдымен, балалардың негізгі екпелерін алатын уақытты күтуіне кеңес береміз. Ол үшін балалар дәрігеріне баруыңыз қажет.

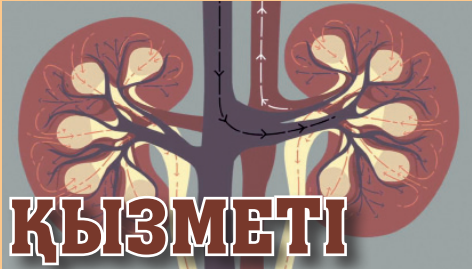
Сонымен қатар, біз баланың өзі керек па, жоқ па деп түсінетін уақытқа жетуін тосуға кеңес береміз. Кейбір балалар құлақтағы сырғаларын 5 жасында тағып бақытты болғысы келеді, кейбірі тек 15 жасында, ал кейбіреулері мүлдем таққысы келмейді. Біріншіден, ине-сырғаны пайдалану нәтижесінде құлағыңыздың қабынуынан құтылуға болатынын ұмытпаңыз! Егер тесе салысымен кішкене ауырып кішігірім қызару пайда болса, онда ол – қалыпты жағдай. Егер де Сіз тескеннен соң айтылған кеңестерді (8-ші пункт) дұрыс орындайтын болсаңыз, бұл белгілер 48 сағаттың ішінде кетіп қалуы тиіс. Қызарып қабынғаны тарамаған болса, онда ілгектің құлақ сырғалығына тақалып тұрмағанына көз жеткізіңіз, егер солай боп тұрса, онда артын сәл босатыңыз: тесікке ауа келіп тұруы қажет – ол жазылуды тездетеді.

Құлақ тесу жақпайды, егер де Сізде: қатерлі созылмалы аурулар болған жағдайда (тері аурулары, диабет және т.б.); келоидқа бейімделген жағдайда; жаралар ұзақ жазылатын болса; жуық арада (2 аптадай) инфекциялық аурумен ауырған жағдайда; әлсіздік болғанда; иммундық жүйе қатты әлсіреген болса; белгілі металл түрлеріне аллергия болса.

ЖАДЫҢЫЗДА ҰСТАҢЫЗ

Әр адамның бүйрегі жылына ең аз дегенде бір рет болсын тазартуды қажет етеді. Ол несеп шығару жүйесіндегі ең маңызды элемент. Бүйрек зат алмасу процестеріне, несеп пен қанды сүзгілеуге жауап береді.

БҮЙРЕКТІҢ ҚЫЗМЕТІ

Оның басқа да маңызды қызметтері бар: қан қысымына жауапты гормондарды өңдеу және ағзадағы натрий мен иондардың жеткілікті мөлшерімен қамтамасыз ету. Бүйректі тазарту керектігін білдіретін белгілер:

Судың тұрып қалуы;
Беттің қызаруы;
Тамырлардың түйнеліп кеңеюі;
Жоғары қан қысымы.

Бүйректі дұрыс шырын қоспасын дайындау арқылы тазартуға болады. Алдымен сәбіз, балдыркөк және ақжелкен тамырын шырынсыққышпен сығады. Содан соң алдын ала дайындалған шырындарды дұрыс үлесте араластырады: 90 мл сәбіз шырыны, 50 мл балдыркөк шырыны және 20 мл ақжелкен тамырының шырыны. Оны екі апта бойы күніне 3-4 реттен ішу керек.

Бүйрек денсаулығын ұстап тұрудың негізгі принциптеріне мыналар жатады:

Артық салмақтың болмауы;
Тұз мөлшерін шектеу;
Физикалық белсенділік;
Алкоголь, темекі және қуырылған тамақтан бас тарту;
Дайын консервіленген тағамдардан аулақ болу.

Деректер интернет желісінен алынды.

Редакция алқасының төрағасы - ЫРЫМ КЕНЕНБАЙ

Баспахана директоры
Бақберген ТҮКІБАЕВ

Редакция алқасы:

Сарби ӘЙТЕНОВА — редактордың орынбасары
Гүлназ ЕРДАУЛЕТОВА — тілші
Данагүл БЕРЕКЕТ — тілші
Ақбадан АҚЫБАЕВА — тілші

Кезекші редактор: С. ӘЙТЕНОВА

Газет Қазақстан Республикасы
Мәдениет және ақпарат
министрілігінде
2007 жылғы 27 тамызда тіркеліп,
№ 8639-Г куәлігі берілген.

Газет аптасына бір рет, жұма күні шығады.
Жарияланған мақала авторларының пікірлері
редакция көзқарасын білдірмейді.
Жарнама мен хабарландырулардың мазмұны
мен мәтініне жарнама беруші жауапты.

Газет Талдықорған қаласы, Қабанбай батыр көшесі, 32 үйде
"Алматы-Болашақ" АҚ филиалы
"Офсет" баспаханасында басылады.

Редакция мекенжайы: 040000, Талдықорған қаласы,
Қабанбай батыр көшесі, 32-үй, екінші қабат.

Телефондары: 8(7282) 41-11-70, 41-11-42;
E-mail: alatau_offset@mail.ru, www.alatau.kz@mail.ru
Сайты: alatau_gazeti

Газет 07. 08. 2000 жылдан бастап шығады.

Таралымы 8098
Тапсырыс № 1369

Индекс 15534

Құрылтайшы
"АЛМАТЫ-БОЛАШАҚ" АҚ